

LISÄÄ LUOVUUTTA

Luovuusharjoitusten kokoaminen ja kehittäminen
harrastajaryhmille kuvalliseen ilmaisuun ja savityöskentelyyn

---

Päivi Bruun
Keramiikka- ja lasimuotoilu
Kuopion Muotoiluakatemia
Savonia amk
2014

LISÄÄ LUOVUUTTA

**Luovuusharjoitusten kokoaminen ja kehittäminen
harrastajaryhmille kuvalliseen ilmaisuun ja savityöskentelyyn**

Koulutusala Kulttuuriala	
Koulutusohjelma Muotoilun koulutusohjelma	
Työn tekijä(t) Päivi Bruun	
Työn nimi Lisää luovuutta – Luovien harjoitusten kokoaminen ja kehittäminen harrastajaryhmille kuvalliseen ilmaisuun ja saviöskentelyyn	
Päiväys 15.5.2014	Sivumäärä/Liitteet 62/18
Ohjaaja(t) Merja Vallius	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Jenni Linnove / Keramiikkastudio Jenni Linnove	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyössä kerätään ja luodaan luovuutta edistäviä harjoituksia aikuisille harrastajille saviöskentelyyn ja kuvalliseen ilmaisuun. Harjoitukset kootaan yhteen kansioon, josta opinnäytetyön tekijän sekä yhteistyökumppanin, keramiikkamuotoilija Jenni Linnoven on helppo hyödyntää niitä ryhmänohjaustilanteita suunniteltaessa. Opinnäytetyön ensimmäisessä luvussa kerrotaan, mitä hyötyä luovuusharjoituksista voi olla. Myös erilaiset haasteet ja niihin varautuminen otetaan huomioon. Teoriaosuudessa esitellään luovuuden käsitettä sekä erilaisia luovuusteorioita. Lisäksi pohditaan luovuuden merkitystä ihmiselle, sekä sitä kuinka luovuutta voi herätellä ja mistä voi löytää inspiraation.</p> <p>Opinnäytetyössä esitellään löydetty ja kehitetyt luovuusharjoitukset, sekä niiden taustaa ja merkitystä. Harjoituksia on myös testattu käytännössä, neljännessä luvussa esitellään tuloksia siitä, mitkä harjoituksista toimivat erityisen hyvin ja mitkä huonommin. Tekijä on myös itse testannut luovuusharjoituksia sekä tutkinut omaa luovuuttaan ja sen ilmenemistä keramiikkatyöskentelyssä. Viidennessä luvussa esitellään tekijän luovuusharjoitusten avulla valmistamat veistokset. Lopuksi pohditaan, kuinka harjoitusten etsiminen, kehittäminen ja testaaminen onnistui ja kuinka harjoituksia voi kehittää ja hyödyntää tulevaisuudessa.</p>	
Avainsanat luovuus, luovuusharjoitukset, keramiikka, saviöskentely, kuvallinen ilmaisu, ryhmänohjaus	

Field of Study Culture			
Degree Programme Degree Programme in Design			
Author(s) Päivi Bruun			
Title of Thesis Increasing Creativity – Creativity exercises for amateurs visual arts and clay works			
Date	15.5.2014	Pages/Appendices	62/18
Supervisor(s) Merja Vallius			
Client Organisation /Partners Jenni Linnove / Keramiikkastudio Jenni Linnove			
<p>Abstract</p> <p>This thesis is about collecting and developing creativity exercises for adults' clay works and visual arts. Exercises are combined in to one folder, from where they are easy to use when planning for group guidance. Authors cooperation partner, ceramics designer and entrepreneur Jenni Linnove can also use these exercises in her business. The first chapter of the thesis describes the possible benefits of creativity exercises. Challenges and preparing in to those are also considered. The theoretical part introduces the concept of creativity as well as a variety of theories of creativity. It also discusses the importance of creativity for humans, as well as how creativity can be awakened and where to find inspiration.</p> <p>The thesis presents creativity exercises, as well as their backgrounds and meanings. The exercises have also been tested in practice, in the fourth chapter is about the results of which exercises worked particularly well and which ones worse. The author herself has also tested the creativity exercises and studied her own creativity and its appearance in the ceramic works. The fifth chapter presents the sculptures which author have made with the help of the creativity exercises. Finally author considers how the thesis succeeded, what kind of modifications must be done and how the exercises can be used in the future.</p>			
<p>Keywords</p> <p>clayworks, ceramics, creativity, creativity exercises, visual arts, group guidance</p>			

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	7
1.1	Ohjaamalla luovempia aikuisia?	8
1.2	Yhteistyökumppanina Keramiikkastudio Jenni Linnove	9
1.3	Luovuuden tietoperusta sekä keskeisiä käsitteitä	11
1.4	Tavoitteet, menetelmät, toteutus sekä tulokset.....	12
1.5	Luovan ilmaisun sekä savityöskentelyn haasteet ja niihin varautuminen	13
2	MISTÄ LUOVUUDESSA ON KYSE?	18
2.1	Luovuus käsitteenä	18
2.2	Luovuusteorioita	20
2.3	Luovuuden merkitys ihmiselle.....	24
2.4	Luovuuden herättely	25
2.5	Inspiraation lähteitä	29
3	LUOVUUSHARJOITUKSET	31
3.1	Harjoituksia savityöskentelyyn.....	33
3.2	Kuvallisen ilmaisun harjoituksia	39
4	HARJOITUSTEN TOIMIVUUS KÄYTÄNNÖSSÄ.....	45
4.1	Savityöskentelyä virittävien harjoitusten testaaminen	45

4.2	Kuvallisen ilmaisun harjoitusten testaaminen	49
5	OMAN LUOVUUTENI TARKASTELUA	52
5.1	<i>Kaamos</i>	55
5.2	<i>Your bones</i>	57
5.3	<i>Haukkanainen</i>	59
6	LISÄÄNTYIKÖ LUOVUUS?	60
6.1	Opinnäytetyöprosessin aikana opittua	60
6.2	Entäs seuraavaksi?	61
	LÄHTEET.....	63
	KUVALUETTELO.....	65
	LIITE 1 OF MONSTERS AND MEN: YOUR BONES	66
	LIITE 2 JENNI LINNOVEN KOMMENTTEJA LUOVUUSHARJOITUKSISTA	67
	LIITE 3 LUOVUUSHARJOITUKSET YHTEEN KOOTTUNA.....	68

1 JOHDANTO

Keramiikkamuotoilun opinnoissani punaisena lankana on ollut läpi koko koulutuksen luovan toiminnan ohjaamiseen perehtyminen ja omien ohjaajantaitojeni lisääminen sekä parantaminen. Myös opinnäytetyössäni haluan keskittyä ohjaamiseen liittyviin asioihin. Olen huomannut erityisesti aikuisia ohjatesani, että luovaan tilaan pääseminen voi olla joillekin hankalaa. Tästä lähti ajatus luovuutta herättävien harjoitusten etsimiseen ja kehittämiseen. Koska kyseessä on kannustaminen ja ohjaaminen luovuuteen, täytyi minun tutustua luovuuteen käsitteenä sekä myös omaan luovuuteeni ja inspiraation lähteisiin.

Opinnäytetyön yhteistyökumppaninani toimii keramiikkamuotoilija Jenni Linnove. Hän järjestää lyhytkursseja, joissa toimii ohjaajana. Luovuusharjoitukset ovat hyödyllisiä siis myös yhteistyökumppanini yritystoiminnassa.

Tarkoituksenani on etsiä luovuusharjoituksia eri lähteistä, kuten kirjoista, internetistä sekä muilta ohjaajilta, sekä kehittää niitä myös itse. Testaan myös harjoitusten toimivuutta ryhmillä. Kokoan löytämäni harjoitukset yhteen, jolloin niitä on helppo käyttää ryhmänohjaustilanteita suunniteltaessa.

1.1 Ohjaamalla luovempia aikuisia?

Ohjaustaitojeni kehittämisen kiinnostukseni suurimpana syynä on aikaisempi koulutukseni ja työkokemukseni sosiaalialalta. Olen valmistunut vuonna 2007 sosionomiksi (amk) ja työskennellyt esimerkiksi lastentarhanopettajana.

Keramiikkamuotoilun opintojeni aikana olen käynyt tekemässä savityöskentelyyn liittyviä ohjausharjoituksia niin lasten kuin ikäihmistenkin parissa. Olen huomannut, että varsinkin aikuisten on usein hankalaa päästä alkuun savitöissä tai muissa luovuutta vaativissa tehtävissä. Opinnäytetyöni tarkoituksiksi muodostui koota itselleni ja yhteistyökumppanilleni Jenni Linnovelle aineisto, johon kokoon erityisesti aikuisille suunnattuja luovan ilmaisun harjoituksia. Harjoitukset toteutetaan joko kuvallista ilmaisua käyttäen tai savityöskentelyn avulla.

Valitsin kohderyhmäkseni aikuiset, erityisesti työikäiset mutta myös eläkkeellä olevat, koska heille suunnattuja harjoituksia on huomioni mukaan suhteellisen vähän. Pikaisen tarkastelun perusteella lapsille suunnattuja harjoituksia löytyy kyllä runsaasti. Tämä on mielestäni hieman kummallista, koska mielestäni juuri aikuiset ovat niitä, jotka tarvitsevat mielikuvituksensa uudelleenherättelyä. Ehkä aikuisten on hankalampi heittäytyä luovuusharjoituksiin itsensä nolaamisen, stressin tai estojen vuoksi. Jotkut voivat myös nähdä asian niin, ettei luovuusharjoituksista ja luovista teoista ole hyötyä tai että ne ovat jopa ajan hukkaa, koska elämä on kiireistä ja tekemistä paljon. Yhteiskunnassamme vaikuttaisi olevan jossakin määrin vallalla käsitys, ettei aikuisen ihmisen sovi heittäytyä leikkimään, jollaiseksi esimerkiksi luovuusharjoitukset voidaan mieltää.

Opinnäytetyöni aihe on järkevä myös tulevan työelämäni kannalta, koska haluaisin tulevaisuudessa työskennellä ohjaajana yhdistämällä tämän koulun

oppeja sekä sosiaalialan koulutustani. Tarkoitukseni on käyttää löytämiäni harjoituksia myös työelämässä

toimiessani ohjaajana esimerkiksi aikuisten kuvataideryhmässä.

1.2 Yhteistyökumppanina Keramiikkastudio Jenni Linnove

Suoritin suurimman osan opintoihini kuuluvasta työharjoittelusta Keramiikkastudio Jenni Linnovella. Linnove on kunnostanut myymälän ja keramiikkastudion Pöljälle 1700-luvulta peräisin olevan Lassilan sukutilan entiseen navettaan. Navetan

ylisillä on näyttelytila, jossa järjestetään kesäisin taidekäsityö- ja muotoilunäyttelyitä. Vanhassa tuvassa puolestaan järjestetään erilaisia tapahtumia, kuten perinteinen Lassilan joulunavaus. (Keramiikkastudio Jenni Linnove 2014.)

Kuva 1 Jenni Linnove tuotteidensa kanssa Iisalmen Lähikäsiyö messuilla lokakuussa 2013. (Bruun 2013.)

Linnove valmistaa studiossaan käyttökeramiikkaa, kuten mukeja, kaatimia ja maljakoita. Varsinkin Vaeltaja-kaadin on noussut Linnoven tavaramerkiksi, se näkyy myös hänen logossaan. Studion yhteydessä on myymälä, jossa myydään Linnoven oman malliston sekä muiden suomalaisten käsi- ja taideteollisuusyritysten tuotteita. Keramiikkastudio Jenni Linnove järjestää myös tilauksesta ryhmille lyhytkursseja. (Keramiikkastudio Jenni Linnove 2014.) Linnoven kanssa keskustellessa on tullut esille, kuinka virittää kurseille osallistuvia luovaan työskentelyyn. Linnove järjestää studiollaan erilaisia lyhytkursseja,

kuten ” Tuunaa oma muki”, ”Savi soi” ja ”Savesta käsin”. Ensin mainitulla kurssilla osallistujat koristelevat käsin maalaamalla Linnoven itsensä suunnitteleman ja valmistaman, raakapoltetun mukin. Savi soi-kurssilla puolestaan muotoillaan punasavesta lintu-tai eläinhahmoja, joihin puhalletaan elämä äänen muodossa. Kurssilla opitaan saven käsittelyä, käsin muotoilua sekä astiahuilun äänimekanismi. Savesta käsin-kurssilla tehdään käsinrakennusmenetelmin esimerkiksi kulloisenkiin vuodenaikaan sopiva työ, kuten vaikkapa kynttilälyhty. (Keramiikkastudio Jenni Linnove 2014.)

Linnoven kurseille osallistuu usein esim. työhyvinvointi-ryhmiä, joiden osallistujien on välillä hankala päästä alkuun savitöissä tai mukien

maalauksessa. Olen työharjoitteluni aikana päässyt seuraamaan kursseja ja huomannut, että varsinkin mukin maalauksessa kurssilaisten on välillä hankala päästä alkuun ja usein he päätyvätkin perinteisiin ja ”turvallisiin” kukka- ja sydänaiheisiin, kun taas vaikkapa abstraktien kuvioiden tekeminen koetaan usein vieraammaksi. On otettava tuki huomioon, että sellaisiakin kurssilaisia löytyy, jotka eivät edes halua kokeilla uutta, vaan tarkoituksella tekevät vaikkapa nimikoidun ja kukkasilla koristellun syntymäpäivälahja-mukin.

Olemme pohtineet Jenni Linnoven kanssa, että lyhyet luovuudenherättelyharjoitukset voisivat saada kurssilaiset totuttujen kuvioiden ulkopuolelle ja löytämään itsestään uudenlaista luovuutta.

1.3 Luovuuden tietoperusta sekä keskeisiä käsitteitä

Opinnäytetyössäni perehdyn erilaisiin luovuutta, luovia harjoituksia ja ryhmänohjausta käsitteleviin tietolähteisiin. Käsittelen teoriaosuudessa sitä, kuinka luovuus määritellään ja millaisia luovuusteorioita on olemassa. Kirjoitan myös luovuuden merkityksestä ihmiselle, kuinka luovuutta voidaan herätellä, sekä siitä, mistä luovaan työskentelyyn voi löytää inspiraation.

Etsimäni ja kehittäemäni harjoitukset on tarkoitettu toteutettaviksi kuvallisen ilmaisun ja savityöskentelyn menetelmillä. Kuvallisella ilmaisulla tarkoitan piirtämistä ja maalaamista. Savityöskentelyssä puolestaan muovailaan yleensä käsin rakentamalla savesta erilaisia muotoja. Savityöskentely eroaa keramiikkatyöskentelystä siten, että lopputuloksia ei välttämättä polteta keramiikaksi. Käsittelen tässä työssä kuitenkin myös keramiikan valmistamista ja sen haasteita, koska joillakin ohjaamillani kursseilla tavoitteena on saada poltettuja ja lasitettuja

keramiikkaesineitä. Valmistan myös itse keramiikkaesineitä, joten siksi on luontevaa kirjoittaa savityöskentelyn ohessa myös keramiikkamuotoilusta.

Keskeisin teoriaosuudessa käyttämäni teos on Kari Uusikylän Luovuus kuuluu kaikille (2012). Tutustuin myös Eija Vähälän lisensiaatintutkimukseen Luovan käsityöprosessin yhteydet psyykkiseen hyvinvointiin (2003) sekä Tereca M. Amabilen Creativity in Context (1996) -teokseen. Julia Cameronin Tie luovuuteen (1997) antaa mielenkiintoisia näkökulmia luovuuteen ja sen herättelyyn jokapäiväisessä arjessa. Myös Mertzi Bergmanin Luovan ajattelun hakusanat (2001) antaa vinkkejä luovaan ajatteluun. Carolyn Genders puolestaan kuvaa Sources of Inspiration -teoksessaan sitä, mistä kaikkialta inspiraation voi löytää muotoon, pintaan ja väritykseen keramiikkatöissä.

Suuressa roolissa on kuitenkin käytännön kokemuksiin perustuva tieto. Kävin hedelmällisiä keskusteluja

työharjoittelupaikkani ohjaajan Jenni Linnoven kanssa liittyen hänen ohjauskokemuksiinsa ja luovuuden herättelyyn lyhytkursseilla. Pääsin myös itse

testaamaan muutamia harjoituksia käytännössä, näin sain itse suoraan tietoa ja kokemuksia suunnittelemani harjoitusten toimivuudesta.

1.4 Tavoitteet, menetelmät, toteutus sekä tulokset

Päätavoitteenani opinnäytetyössäni on kehittää ja kerätä luovuutta virittäviä harjoituksia aineistoksi, jota sekä minä itse, että työelämän yhteistyökumppanini Jenni Linnove pystymme käyttämään tai tilanteeseen sopivalla tavalla muokaten hyödyntämään ryhmänohjauksessa. Kirjoitan muistiin ja tarvittaessa muokkaan niin kirjallisista lähteistä, kuin luovilla aloilla työskenteleviä ihmisiä haastatteleamalla erilaisia luovuutta virittäviä harjoituksia. Kehitän harjoituksia myös itse. Harjoituksia on kahdenlaisia: osa soveltuu käytettäväksi *savityö*skentelyssä ja osa kuvallisessa ilmaisussa. Harjoitukset ovat lyhyitä ja yksinkertaisia luovuuden vauhdittamiseksi tarkoitettuja ennen varsinaisia isompia töitä, eikä lopputuloksia ole aina pakko polttaa keramiikaksi ja lasittaa, siksi käytän *savityö*-käsitettä. Harjoitusten lopputulokset on toki mahdollista polttaa myös keramiikaksi.

Sivutavoitteena on tutkia sitä, kuinka itse virittäydyn luovaan työskentelyyn ja sitä, mistä löydän itse inspiraation keramiikan tekemiseen ja kuvalliseen ilmaisuun. Testaan myös keksimiäni ja löytämiäni luovuusharjoituksia. Oman luovuuteni tutkiminen onnistuu parhaiten tekemällä keramiikkatöitä sekä kuvallisen ilmaisun harjoituksia.

Kun olen löytänyt luovuutta herättäviä harjoituksia, aion testata niitä käytännössä ryhmänohjaustilanteissa. Pyydän ohjattavilta sekä Jenni Linnovalta palautetta harjoituksiin liittyen ja muokkaan niitä tarvittaessa.

Keräämiäni harjoitusten avulla on tavoitteena herättää kohderyhmässä, eli eri ikäisissä aikuisissa, luovuutta ja

motivoida heitä käyttämään sitä. Monilla luovuus voi olla hyvinkin syvällä piilossa ja he ajattelevat etteivät ole lainkaan luovia, mutta oikeanlaisilla virikkeillä, eli vaikkapa luovuusharjoitusten avulla sen kuitenkin saattaa löytää. Itsensä ilmaiseminen luovuutta

käyttäen antaa ohjattavalle parhaimmillaan keksimisen riemua, runsaasti hyvää mieltä, osaamisen kokemuksia ja itsetuottamusta. Harjoitukset siis antavat ohjaamiseen apuvälineen luovuuden herättelemiseksi ihmisissä.

1.5 Luovan ilmaisun sekä saviyöskentelyn haasteet ja niihin varautuminen

Luovuuteen kannustavia harjoituksia teettäessä täytyy varautua myös siihen, että aina ja kaikille harjoitukset eivät toimi. Luovissa tehtävissä haluan yleensä korostaa ohjattaville, ettei ”oikeanlaista” lopputulosta ole olemassakaan, jokaisella on omanlaisensa luova prosessi ja lopputulos. Virikkeinä ohjaustilanteissa voi käyttää erilaisia materiaaleja, esineitä ja kuvia, jotka motivoivat ohjattavia kokeilemaan rohkeasti rajojaan. Myös muiden ryhmäläisten vertaistuki ja kannustus voi olla inspiraatiota haeskelevälle ohjattavalle merkityksellinen.

Aina ohjaaja ei pysty houkuttelemaan kaikkia luovuuteen. Mikäli ryhmäläisen on hyvin hankala päästä alkuun, voi ohjaaja antaa aloittamisen tueksi

konkreettisia vinkkejä ja neuvoja. Esimerkiksi mikäli tehtävänä on kuvata kolmiulotteisella muodolla jotakin ääntä, voi ohjaaja kysyä, onko valittu ääni terävä, pehmeä, pyöreä tai kulmikas. Myös valmiiden mallien käyttäminen tai mallista tekeminen voi saada joissakin aikaa inspiraation. Haluan kuitenkin aina korostaa, ettei oman työn pidäkään näyttää täsmälleen mallilta. Jokaisen toivotaan tekevän ideoimansa muodot tai muunnelmat. Aikaisemmin halusin välttää valmiiden esineiden näyttämistä, sillä mielestäni ne voivat lukkiuttaa ohjattavien ajatukset vain yhteen mahdolliseen lopputulokseen. Kokemukseni myötä olen kuitenkin ymmärtänyt, että valmiiden tai puolivalmiiden mallien näyttäminen on toisinaan välttämätöntä tekniikoiden merkityksen ymmärtämiseksi. Valmis malli on myös kätevämpi

sanallisen selittämisen sijaan havainnollistamaan esimerkiksi veistoksen onttoa rakennetta, tai tarvittavia tukirakenteita.

Ohjaajan on hyvä kertoa ohjattaville myös perusasiat saven käsittelystä ja työstämistekniikoista. Joissakin tapauksissa ohjattava voi myös olla ensin kiinnostuneempi tietämään materiaalin tarjoamista mahdollisuuksista, ennen kuin ryhtyy leikittelemään ja tekemään omia kokeiluja. Tämän vuoksi voi olla hyvä esitellä eri tyyliisiä ja erilaisilla tekniikoilla valmistettuja keramiikkaesineitä sekä konkreettisesti näyttää erilaisia saven työstämistapoja.

Aloittelijoiden on hyvä tietää myös keramiikan valmistuksen riskeistä, kuten että saviesine voi rakentamisen tai kuivatuksen aikana vääntyä, halkeilla tai luhistua. Polttovaiheessa esine voi hajota uunissa esimerkiksi kosteuden, ilmakuplien tai paksuuden vuoksi ja lasitteet sulavat uunilevyihin kiinni ellei niitä pyyhitä pohjista pois. Itse ohjaajana voin yrittää edesauttaa esineiden ehjänä säilymistä tarkkailemalla eri työvaiheita ja tarvittaessa tekemällä pieniä

korjauksia esineisiin. Varsinkin lyhytkursseilla, kun aikaa ei ole paljoa eikä ohjauskertoja kuin yksi, olisi mielekästä saada lopputulos ehjänä valmiiksi asti.

Kuva 2 Koululaisryhmä Jenni Linnoven ohjattavana tekemässä käsinrakennukseen sopivasta, helposti muovailtavasta punasavesta ruukkuja. (Bruun 2013)

Pidemmillä kursseilla, kun työskentely on monivaiheisempaa, on ohjattavalla paremmat mahdollisuudet oppia yrityksen ja erehdyksen avulla. Myös työturvallisuuteen ja siisteyteen on kiinnitettävä huomiota kertomalla siisteyden ja materiaalien oikeaoppisen käsittelyn merkityksestä.

Saven käsittelyn helpottamiseksi ja riskien pienentämiseksi ohjaajan on tärkeää valita sopiva savilaatu aloittelijoiden käyttöön. Varsinkin jos tuotokset on tarkoitus polttaa keramiikaksi, savilaadulla on tärkeä merkitys. Sopivan saven avulla aloittelijakin onnistuu helpommin, vaikkei tarvittava tekniikka olisikaan vielä täysin hallussa. Karkeammat massat pitävät veistoksissa paremmin muotonsa ja ovat helpommin työstettäviä. Esimerkiksi samottipitoiset kivitavarasavet RH 05 ja RH 10 ovat hyviä harrastajien käyttöön ja veistosten tekoon. Myös rakusavi P1154 on toimiva aloittelijoidenkin käsissä. Creatonin AR 254 savi sopii myös niin pienempien,

Kuva 3 Mustasta savesta valmistettu ruukku, johon lisätty sinistä- ja pronssipatinaa. (Bruun 2014)

kuin suurempienkin veistosten valmistamiseen, se on suhteellisen tukevaa samotin ansiosta, mutta myös sileäpintaista. On myös mahdollista käyttää massoja, jotka ovat ilman lasitustakin kauniin värisiä. Esimerkiksi punasavet ovat polton jälkeen kauniin ruskeanpunaisia. Myös musta savi (esimerkiksi espanjalainen PRNG4030) voi toimia ilman lasitustakin (kuva 3). Mikäli teoksia ei ole tarkoitus polttaa keramiikaksi, vaikkapa suomalainen punasavi on erittäin hyvin muovautuvaa ja aloittelijoillekin sopivaa. Jos punasaven kuitenkin polttaa keramiikaksi, on otettava huomioon sen alhaisempi polttolämpötila (kuva 2).

Ohjaaja voi työskentelyn helpottamiseksi myös määritellä kussakin harjoituksessa tai työssä käytettävän saven määrää. Jos tarkoituksena on tehdä pieniä ja nopeita harjoituksia, ohjaaja voi vaikkapa pyytää ohjattavia ottaamaan nyrkin kokoiset savipalat.

On myös hyvä muistaa, että kaikista varotoimista huolimatta erehdyksiä ja virhearvioita tapahtuu, eivätkä lopputulokset ole aina odotetunlaisia. Ohjaajan on hyvä luoda rentoa ilmapiiriä, jossa myös virheet ja mokat ovat sallittuja. Luova työskentely ei ole maailman vakavin asia ja omille erehdyksille voi opetella nauramaan.

Opinnäytetyössäni vahvuksiini kuuluu ryhmänohjauskokemukseni sekä hyvä ja kokenut yhteistyökumppani. Erilaisia luovuusharjoituksia on

runsaasti, niitä täytyy vain muokata juuri omiin tarkoituksiini sopiviksi. Juuri aikuisille suunnattuja savityöharjoituksia puolestaan on hankala löytää, joten opinnäytetyöni voi tuottaa jotakin uutta ja hyödyllistä. Myös omat ohjaajantaitoni tulevat varmasti lisääntymään opinnäytetyöprojektin aikana.

Haasteena minulla on se, ettei aikuisten ohjaamisesta ole niin paljon kokemusta. Voi myös käydä niin, etten saa tarpeeksi osallistujia harjoitusten testausryhmiin, tai että ryhmäläiset eivät ole valmiita heittäytymään harjoituksiin.

SWOT-analyysi

<p><u>Vahvuudet</u></p> <ul style="list-style-type: none"> -Minulla on aikaisempaa kokemusta ryhmien ohjauksesta, varsinkin lasten ja ikäihmisten parissa - Hyvä ja kokenut yhteistyökumppani - Erilaisia kuvallisen ilmaisun luovia harjoituksia on runsaasti, niitä vain täytyy muokata savityöskentelyyn sopiviksi	<p><u>Mahdollisuudet</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Luovien harjoitusten avulla ihmiset voivat löytää itsestään piileviä kykyjä -> mielihyvä ja itseluottamuksen kasvaminen - Aikuisille suunnattuja savityöskentelyyn liittyviä luovuusharjoituksia ei juuri ole - Taitoni ohjaajana kehittyvät - Harjoituksia hyödyntävät ryhmäläiset voivat löytää itsestään aivan uudenlaista luovuutta
<p><u>Heikkoudet</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Aikuisten ryhmistä ei ole liiemmästi ohjauskokemusta - Linnoven keramiikkastudio sijaitsee Pöljällä, en siis autottomana jatkuvasti pysty näkemään kasvotusten yhteistyökumppaniani	<p><u>Uhat</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Linnoven studiolla ei kevään aikana ilmoitaudukaan ryhmiä - Kurssilaiset eivät innostu tekemään luovia harjoituksia, vaan heillä on jo omat valmiit ideansa (kuten vaikkapa nimikoitu isänpäivälahja-muki) - Kaikki eivät välttämättä kykene/halua heittäytyä luoviin harjoituksiin

2 MISTÄ LUOVUUDESSA ON KYSE?

2.1 Luovuus käsitteenä

"Luovan pitää olla joskus hullunrohkea, mutta luovuus ei aina edellytä sitä. Hiljainen ajattelija voi olla aivan yhtä luova kuin kaiken kyseenalaistaja. Luovuus kuuluu jokaiselle." (Uusikylä 2012, 254.)

Luovuudesta on olemassa useita eri määritelmiä ja käsityksiä. Tässä kappaleessa käsittelen yleisimpiä luovuuden määritelmiä sekä luovuusteorioita. Käsittelen myös luovuuden merkitystä ihmiselle sekä keinoja herätellä inspiraatiota ja luovuutta.

Tereca Amabilen mukaan luovuustutkijoita kritisoidaan usein siitä, etteivät he itseasiassa tiedä mistä puhuvat. Luovuuden määritelmästä nimittäin ollaan oltu pitkään eri mieltä. Amabile esittää teoksessaan *Creativity in Context* seikkoja, jotka on tehtävä selviksi luovuutta määriteltäessä ja sitä tutkittaessa: mitä luovuus ensinnäkin on, kuinka sitä voidaan tutkia ja kuinka se toimii. Nämä seikat puolestaan vaihtelevat eri

asiayhteyksissä ja eri alojen ihmisten luovuudesta puhuttaessa. (Amabile 1996, 19.)

Eija Vähälän (2003, 22-23) mukaan luovuusmääritelmät perustuvat usein luovaan tuotteeseen yksilöä ja prosessia enemmän. On jopa väitetty, ettei henkilöä tai prosesseja voida määritellä luovaksi, ellei analysoitavana ole luomisen tuotetta. Useimmiten luovuus kuvataan kuitenkin joksikin sellaiseksi, joka on uutta ja oivaltavaa sekä tekijälleen ensikertaista. Se voi olla muun muassa vanhoista menettelytavoista irtoamista ja tilanteiden uutta, ehkä tehokkaampaa, taloudellisempaa, inhimillisempää, järkevämpää tai omaperäisempää hahmotusta ja

toteutusta. Vähälän mukaan aidosti luova suoritus ei ole lähes koskaan äkkinäisen oivalluksen tulos, vaan tulee vuosien kovan työn seurauksena. Itseilmaisuus, itsensä toteuttaminen sekä kyky käsitellä ongelmia ilman tunnetun maailman johdonmukaisuuksia ja järjestystä ovat ihmisen luovuuteen liittyviä ominaisuuksia. (Vähälä 2003, 22-23.) Luulen, että Vähälä tarkoittaa tällä "aidosti luovalla suorituksella" taiteilijoita ja käsityöläisiä, jotka ovat perehtyneet osaamisalueeseensa useiden vuosien tai vuosikymmenten ajan.

Kari Uusikylä esittelee kirjansa Luovuus kuuluu kaikille aluksi lahjakkuustutkija J.P. Guilfordin (1897-1987) määritelmiä luovuudesta. Luovuustutkimuksia alettiin tehdä toden teolla 1960-luvulta alkaen, kun ne ennen sitä olivat olleet älykkyyden tutkimisen varjossa. Guilford ymmärsi, ettei älykkyydosamäärän mittaus riittänyt kertomaan ihmisen luovuudesta, vaan hän halusi kehittää luovuustestejä, joilla luovuuden tasoa voisi mitata, aivan kuten älykkyyttäkin. Guilfordin mukaan luovan ajattelun kykyä voidaan sanoa divergentiksi, jolloin esimerkiksi pulmaan tai tehtävään

tuotetaan useita vaihtoehtoja yhden ainoan vastauksen sijaan. Divergenttiin ajatteluun liittyvät sujuvuus, joustavuus, ideoiden kehittäminen sekä omaperäisyys. Guilford kehitti divergentin ajattelun testistön, joka perustui kuvioiden täydentämiseen; aloitettuja kuvioita täytyi täydentää mahdollisimman monin eri tavoin. Kriitikot kuitenkin huomauttavat, ettei kaikkea aitoa luovuutta kuitenkaan voida mitata kynän ja paperin avulla, testeillä ei ole riittävästi yhteyttä todelliseen elämään. Luovuuden osa-alueet myös vaihtelevat riippuen tutkittavasta henkilöstä; tiedemiehellä, säveltäjällä ja kirjailijalla on kullakin omat erityislahjakkuutensa. Täten on hankalaa kehittää yhteneväistä testiä, jolla pystyttäisiin mittaamaan eri henkilöiden luovuuden tasoa. (Uusikylä 2012, 17-21.)

Olen itsekin samaa mieltä siitä, että luovuuden testaaminen paperille kirjoitettavien ja piirrettävien asioiden avulla antaa yksipuolisen kuvan henkilön luovuudesta. Eihän esimerkiksi juuri kolmiulotteista luovuutta pysty testaamaan kynän ja paperin avulla. Ja miksi luovuutta pitäisi edes erikseen testata,

mielestäni yksilön luovuus tulee esille kulloisenkin työtehtävä, projektin tai teoksen tekemisessä.

Guilfordin ajattelun mukaisesti luovilla henkilöillä on joitakin yhteneväisiä ominaisuuksia. Luova ajattelu tuottaa useita uusia ideoita, se on sujuvaa, joustavaa sekä omaperäistä. Vaikka monilla keskivertoa luovemmilla ihmisillä on myös korkeampi älykkyydosamäärä, eivät älykkäimmät tiedemiehet kuitenkaan välttämättä ole kaikista luovimpia, koska analyytisyys ja tiukka pitäytyminen tieteen

aikaisemmin ”oikeiksi” osoittamissa lainalaisuuksissa voivat tukahduttaa luovuutta. (Uusikylä 2012, 21.)

Uusikylän mukaan luoville ihmisille yhteisiä piirteitä ovat, etteivät he pelkää omia sisäisiä impulssejaan. Esimerkiksi taiteilija yhdistelee värejä ja muotoja tavalla, joka vaikuttaa aluksi ristiriitaiselta, mutta tuottaakin kiinnostavan kokonaisuuden. Tämä helpottuu, kun ihminen hyväksyy itsensä ja vapautuu havainnoimaan sekä toimimaan vapaasti. (Uusikylä 2012, 42.)

2.2 Luovuusteorioita

Abraham Maslow (1908-1970), joka oli yksi humanistisen psykologian perustajista, korosti yksilön oikeutta luovaan itsensä toteuttamiseen. Hänen mukaansa kaikissa ihmisissä on luovuuden aineksia. Esimerkiksi vanhemmuus saattaa edellyttää yhtä paljon luovuutta kuin runojen kirjoittaminen. Poikkeuksellinen johonkin erityisalaan liittyvä luovuus vaatii kuitenkin syvällisiä tietoja ja taitoja, ja vaikka kuka tahansa voikin toteuttaa itseään luovasti, ei

eteväksi taiteilijaksi voi tulla hetkessä. Kun kyseessä on itsensä toteuttaminen luovasti, prosessin tai tuotteen laatu ei kuitenkaan ole tärkeää, vaan se, että ihminen vapautuu tekemään havaintoja ennakkoluulottomasti itsekritiikin unohtaen. Se voi parhaimmillaan olla kuin iloista lapsen leikkiä, joka ei vaadi ponnistuksia. (Uusikylä 2012, 41-42.)

Luovuutta voidaan käsitellä esimerkiksi mystisestä ja mekaanisesta näkökulmasta. Mystisen ajattelutavan mukaan ajatellaan että luovuuteen kuuluu jumalallisuus ja yliluonnollisuus. Platon (427-347 eKr.) korosti inspiraation merkitystä ja viittasi *muusaan*, haltiattareen, jumalallisen inspiraation lähteenä. Platonin ajattelussa korostui luovuuden mystisyys ja selittämättömyys sekä se, että luovan henkilön tietoisuus vaihtelee luovan prosessin aikana. Aristoteles (384-322 eKr.) puolestaan hylkäsi luovuuden yliluonnolliset piirteet ja ajatteli luovuuden olevan selitettävissä olosuhteiden perusteella. Immanuel Kantin (1724-1804) ajatukset luovuudesta erosivat myös merkittävästi Platonin käsityksistä, Kantin mukaan luovuus riippuu täysin henkilön tietoisesta toiminnasta. Francis Galton (1822-1911) oli samoilla linjoilla Kantin kanssa, mutta yhdisti luovan nerouden pelkästään perinnöllisiin tekijöihin. Sigmund

Freudin (1856-1939) käsitykset luovuudesta ovat puolestaan lähempänä Platonin ajattelutapaa. Myös Freud kuvaa olosuhteita, jotka ovat riippumattomia yksilön tietoisuudesta, mutta hän korvasi Platonin muusan yksilön tajunnan tiedostamattomalla kerroksella. (Uusikylä 2012, 23-24.)

B. F. Skinner (1904-1990) piti luovuuden yliluonnollisia kuvauksia taikauskona, hänen mukaansa luovuus pohjautuu ainoastaan sattumaan ja Darwinin teorian mukaisesti biologiaan. Hänen mukaansa luova yksilö saa kimmokkeet luovuudelleen kokemuksistaan ja ympäristöstä, jolloin kiitos luovuudesta kuuluu ympäristölle eikä yksilölle. Skinnerin mukaan luovuudessa ei ole koskaan mitään uutta, vaan kaikki on selitettävissä satunnaisilla aikaisemmillä tapahtumilla. (Uusikylä 2012, 27-28.)

Uusikylä on kuvannut teoksessaan luovan persoonan piirteitä:

(Uusikylä 2012, 99-100).

- rohkeus ja riippumattomuus
- kyky kohdata vihamielisyyttä ja ottaa älyllisiä riskejä
- kestävyys
- uteliaisuus
- avoimuus muutoskyky
- kyky syventyä asioihin
- kurinalaisuus työssä
- sisäinen motivaatio
- kyky keskittyä tehtäviin
- hengen vapaus, jota muiden asettamat rajat eivät kahlitse
- kyky seurata omia sääntöjä
- halu kilpailla ja ylittää esteet

Uusikylän mukaan luovuus on ilmiönä moniulotteinen sekä vaikeimmin määriteltäviä ja mitattavia käsitteitä, joka ei helposti taivu tieteelliseksi malliksi tai teoriaksi. Luovuuden edistämiseksi tarvitaan hänen mukaansa kuitenkin tieteellistä tutkimusta. Niin yhteiskunnalliselta kuin yksilölliseltäkin kannalta olisi tärkeää poimia pätevistä luovuustutkimuksesta keskeiset tulokset sovellettaviksi jokapäiväiseen elämään kodeissa, kouluissa sekä työpaikoilla. (Uusikylä 2012, 196-197.)

Omasta mielestäni luovuus on sitä, että pystyy toteuttamaan asioita rohkeasti uudella tavalla pelkäämättä muiden arvostelua. Muiden ihmisten kohauttaminen erikoisilla ratkaisuilla ei kuitenkaan ole luovuuden itsetarkoitus. Luovan ihmisen ei tarvitse olla räiskyvä ja kiistanalainen persoona, niin kuin uisen taiteilijoiden ajatellaan olevan. Luovuuteen kuuluu mielestäni kokeileminen, uteliaisuus, virheiden tekeminen ja niistä oppiminen sekä lannistumattomuus silloin, kun asiat eivät etene odotetulla tavalla.

Olen ajatellut yksilön luovuuden syntyvän ympäristö- ja perintötekijöiden yhteisvaikutuksena. Esimerkiksi arjessa tarvittavaa luovuutta, joka auttaa selviämään parhaalla mahdollisella tavalla, voi kehittyä helpommin ihmisille, jotka joutuvat elämään hyvin niukoissa oloissa ja tulemaan vähällä toimeen. Tällöin pelkkä hengissä selviäminen voi vaatia luovuutta ja kekseliäisyyttä. Jos taas puhutaan taiteellisesta luovuudesta, on mielestäni perintötekijöillä, kasvatuksella ja ympäristön tarjoamalla virikkeillä vaikutuksensa. Toisaalta on olemassa luovia ihmisiä ja taiteilijoita, joita ei välttämättä kotona ole erityisesti kannustettu taiteellisuuteen, vaan sitä on voitu jopa paheksua. Tällöin oma motivaatio, itsevarmuus ja se, että tekijä kokee mielihyvää luovuutensa käyttämisestä, ovat merkittäviä tekijöitä.

Ihmisen luovuus tai sen puute ovat varmasti lukuisten eri tekijöiden summa. Joskus pieniltäkin tuntuvat asiat voivat kannustaa ihmistä joko toteuttamaan vapaasti luovuuttaan tai välttelemään sen toteuttamista. Vaikkapa lapsena opettajalta kuultu harmittomaksi tarkoitettu negatiivinen kommentti, joka liittyy lapsen

luovuuden toteuttamiseen, voi aiheuttaa luovuuteen heittäytymisen välttelyä vielä aikuisenakin – ja päinvastoin. Itse taas muistan kuvataiteen tekemisen olleen minulle tärkeä ja kiinnostava asia jo lapsesta lähtien. Muistan myös saaneeni kouluaikoina

positiivista palautetta esimerkiksi piirustustaidoistani. En usko, että se on ainoa syy hakeutumisestani luovalle alalle, mutta kannusti kyllä jatkamaan taitojen kehittämistä.

2.3 Luovuuden merkitys ihmiselle

”Luovasta käsityön tekemisestä voi ihmiselle tulla väline, jossa luovat kyvyt pääsevät toteutumaan ja näin tekijällä on mahdollisuus tulla omaksi itsekseen, hyväksyä itsensä, tuntea tervettä itsetuntoa ja samalla tuottaa konkreettinen käsien tuote, josta voi itse nauttia ja jota voi esitellä muille.” (Vähälä 2003, 187)

Vähälä kirjoittaa, että käsin työskentely materiaalien ja värien kanssa todennäköisesti lisää kuvittelukykyä, sietokykyä ja positiivisten tunteiden olemassaoloa.

Psykosomaattisen hyvinvoinnin kannalta merkityksellistä tunteiden kokemista näkyy Vähälän mukaan luovan prosessin eri vaiheissa. (Vähälä 2003, 187.) Flowkokemukset liitetään usein luovuuteen. Luovuutta tutkinut psykologi Mihály Csikszentmihályi on tehnyt kyseisen käsitteen tunnetuksi. Uusikylän mukaan flowkokemuksen ydin on, että ihminen oppii

kontrolloimaan sisäistä elämäänsä ja sijoittamaan psyykkistä energiaansa tietoisesti itselleen arvokkaaseen toimintaan. Flowtilassa yksilö voi olla niin keskittynyt toimintaan, että se muuttuu automaattiseksi ja tietoisuus omasta itsestä häviää, mutta palaa prosessin jälkeen entistä selkeämpänä. (Uusikylä 2012, 127-129.)

Uusikylän mukaan ihmisellä on luovan flow'n aikana kyky tuntea kontrolloivansa toimiansa ja olla oman

kohtalonsa herra. Flow myös voi saada aikaan tunteen, että tällaista elämän pitäisikin olla, ihminen on toisin sanoen onnellinen. Jokaisen on Uusikylän mukaan hankittava itse perusta omalle luovuudelleen ottamalla kontrollin sisäisestä elämästään. Mikäli osaa kontrolloida psyykkistä energiaansa ja sijoittaa sitä tietoisesti tiettyyn tavoitteeseen, voi kasvaa henkisesti. Näin yksilöstä voi Uusikylän sanoin kasvaa persoona, joka ymmärtää vastuunsa itsestään, läheisistään sekä muista kanssaeläjistä. (Uusikylä 2012, 219-221.)

2.4 Luovuuden herättely

Yksilön luovuutta tulisi kannustaa jo lapsuudessa sekä kotona että koulumaailmassa. Uusikylän sanoin koulu- ja kotiympäristön tulisi olla sellainen ettei ketään pilkata tai tuomita. Usein juuri luovat yksilöt joutuvat kantamaan ”erilaisuutensa” takia raskaimman taakan. Työelämässä ei välttämättä ole sen helpompaa. Vaikka puhutaankin paljon innovatiivisuudesta ja luovuuden

Henkilökohtainen kokemukseni on, että luovuuden käyttäminen todella lisää psyykkistä hyvinvointia. Erityisesti flowtilan saavuttaminen poistaa kaiken ylimääräisen stressin ja turhat ajatukset ja lisää hekisiä voimavaroja. Keramiikan valmistaminen, valokuvaaminen, piirtäminen ja maalaaminen saavat minut voimaan hyvin ja lievittävät stressiä. Oman käden jäljen näkeminen ja konkreettisen esineen valmistaminen tuovat hyvää mieltä ja itsevarmuutta. Luova työskentely voi toimia myös itsetutkiskelun keinona: huonoa oloa, masennusta tai ahdistusta voi purkaa taiteen tekemiseen.

vaalimisesta työelämässä, ei käytäntö välttämättä ole niin ruusuista. (Uusikylä 2012, 165.)

Kirjailija, toimittaja ja luovuuskouluttaja Julia Cameron opastaa teoksessaan Tie luovuuteen (1992) ihmisiä vapauttamaan ja toteuttamaan omaa luovuuttaan. Cameronin lähestymistapa luovuuteen vaikuttaa samantyyliseltä kuin Platonilla, hän mainitsee usein

korkeammat voimat ja luovuuteen liittyvän mystisyyden. Cameronin mukaan pinnistelemällä on hyvin hankalaa tehdä asioita luovasti. Myös täydellisyydentavoittelu voi tappa orastavan luovuuden. Cameronin mukaan perfektionismi voi aiheuttaa edistyksen jarruttamista ja haluttomuutta siirtyä eteenpäin ajallaan. Jos hioo työnsä yksityiskohtia pakkomielleisesti, voi kadottaa näkemyksensä kokonaisuudesta. Pienet "virheet", joita täydellisyydentavoittelija yrittää välttää, voivat kuitenkin osoittautua oivalluksiksi. Cameron siteeraa kirjassaan Paul Gardneria, jonka mukaan esimerkiksi maalaus ei ole koskaan valmis, vaan se pysähtyy kiinnostavoihin paikkoihin. (Cameron 1992, 125-126.)

Uusikylän mukaan luovuutta edistävissä ympäristöissä on ajattelun vapaus; on aikaa ajatella, voi olla eri mieltä sekä myös erehtyä. Luovuutta edistävissä ympäristöissä ajatuksia ei lytätä periaatteesta. Uusikylä kirjoittaa, ettei Suomi ole luovuuden ihannemaa, vaikka luovuudesta ja innovatiivisuudesta paljon puhutaankin. Luovuus tukahtuu ilmapiirissä, joka on täynnä arviointia, tulosvastuun paineita,

palkitsemissysteemejä, valinnanvapauden rajoittamista ja kilpailua. Hänen mukaansa luovuus pysyy elossa vapauden ilmapiirissä antamalla ihmisten kehittää kykyjään, nauttia työstään ja välillä antaen olla rauhassa. (Uusikylä 2012, 198.) Uusikylä myös kritisoi suomalaista koulutusjärjestelmää: "Ei kai kukaan tosissaan usko, että kilpailulliset suoritushelvetit edistävät luovuutta? Näin nuoria kilpailutetaan masennuspotilaiksi, vaikka heistä piti tulla innovatiivisia kansainvälisiä kärkiyksilöitä" (Uusikylä 2012, 198.) Hänen mielestään koulujen pahimpia ongelmia luovuuden suhteen on jatkuva suorittamisen tunne, oppilas ei saa erehtyä ja hänen täytyy jatkuvasti osoittaa erinomaisuuttaan ja tavoitella opettajan kiitosta (Uusikylä 2012, 172.)

Mertzi Nyman kuvaa teoksessaan Luovan ajattelun hakusanat asioita, jotka voivat virittää luovaan ajatteluun. Esimerkiksi hakeutuminen viehättävään paikkaan omien ajatustensa kanssa voi toimia (kuva 4), keskeisiä ajatuksia on hyvä kirjata ylös (Nyman 2001, 17.) Myös vuorovaikutus toisten, tuntemattomienkin, ihmisten kanssa voi tuoda

aivan uusia ja luovia näkökulmia. Nymanin mukaan haitatkin voivat olla ovia hyötyihin luovassa ajattelussa, kun kiusalliseen asiaan ottaa uuden

näkökulman, voi se johtaa aivan uusiin keksintöihin ja ajatuksiin. (Nyman 2001, 27, 41.)

Kuva 4

Itse löydän luovuutta usein luonnon rauhasta.

Nyman kehottaa luovuuden esiin houkuttelemiseksi myös esimerkiksi:

- hellittämään ajatuksista ja vain aistimaan
- miettimään, mistä on todella innostunut ja antaa innostuksen päästä valloilleen pidättelemättä tai olematta järkevä, sekä miettimällä kuinka arvaamattomiakin lopputuloksia voisi hyödyntää
- kirjaamaan ylös vaikkapa viikon ajan päivittäin 20 ideaa, jotka auttavat toteuttamaan tavoitteita, sekä lisäksi yksi idea, jota ei missään nimessä toteuttaisi
- kirjaamaan ylös tai piirtämään mahdollisimman monta näkökulmaa johonkin asiaan, tilanteeseen tai ihmiseen.

(Nyman 2001, 44, 47, 59, 81.)

Nymanin ajatukset luovuuden herättelemiseksi vaikuttavat hyviltä. Esimerkiksi vain oleminen ja aistiminen voi rentouttaa luovaan työskentelyyn. Myös näkökulman vaihdoksia johonkin asiaan piirtämällä aion tulevaisuudessa testata.

Oman luovuuteni voi herättää monikin asia. Kirjassa tai lehdessä nähty kuva, luonnossa liikkuminen tai musiikin kuuntelu ovat yleisimpiä luovuutta herätteleviä asioita. Usein huomaan kuitenkin luovuuteni heräävän materiaalin käsittelystä. Alan muovailla savipalaa ilman sen kummempia

ennakkosuunnitelmia ja sen hetkinen mielentilani ja materiaalin tuntu johdattavat eteenpäin. Tai valitsen jonkun juuri kulloiseenkin hetkeen sopivan värin ja alan maalaamaan sillä mielessäni liikkuvia muotoja. "Pakotettuna" luovuuden käyttäminen on yleensä hankalampaa, mutta olen huomannut muotoilualan opintojeni aikana pystyväni siihenkin erilaisia koulutehtäviä tehdessäni. Opintojen alkuvaiheessa tuntui mahdottomalta ajatukselta tehdä vaikkapa 50 erilaista luonnosta samaan aiheeseen liittyen, mutta myöhemmin se onnistui jo vaikeuksitta. Suuren luonnosmäärän tekeminen helpottui todennäköisesti siksi, etten enää ollut niin kriittinen, enkä sensuroinut

aluksi kelvottomiltakaan tuntuvia ideoita. Huomasin, että niistäkin saattoi muokkautua loppujen lopuksi hyviä aihioita joista saattoi olla hyötyä muissa tehtävissä. Vaikka luovuutta ei siis voikaan pakottaa, voi joskus olla paikallaan hieman kokeilla rajojaan ja jatkaa luovaa tekemistä, vaikka tulokset eivät toivotunlaisia heti olekaan.

Ohjaajana haluan korostaa ohjattaville, että luovassa ilmaisussa ei ole olemassa yhtä ainoa oikeaa

vastausta tai ratkaisua. Esimerkiksi savitöissä tai kuvallisessa ilmaisussa jokainen voi toteuttaa omanlaisensa näkemyksen jostakin aiheesta, eikä yhden tekemä lopputulos ole sen ”oikeampi” kuin toisenkaan. Aivan kuten Julia Cameron kirjoittaa, myös omasta mielestäni täydellisyyteen pyrkiminen vähentää luovuutta. Haluaisin ohjata aloittelijoita rohkeaan kokeiluun ja tutkimiseen ja saada heidät ymmärtämään, että myös epäonnistumiset kuuluvat asiaan.

2.5 Inspiraation lähteitä

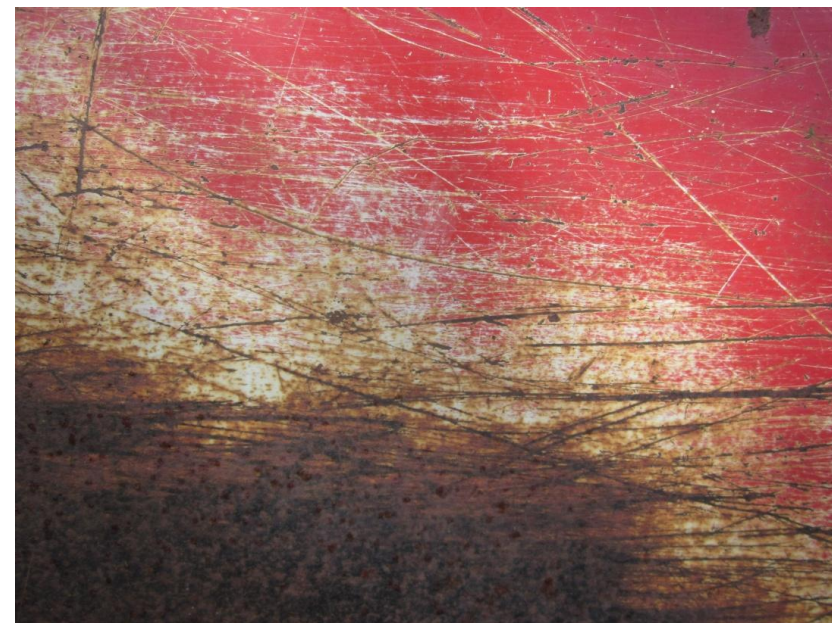
Carolyn Genders esittelee kirjassaan *Sources of inspiration* (2002) elementtejä, joista voi saada inspiraatiota muodostettaessa tekstuuria ja kuvapintaa keramiikkaesineisiin. Gendersin mukaan ympäröivästä maailmasta – niin luonnosta kuin ihmisen rakentamasta, löytyy ehtymättömästi inspiraation lähteitä.

Gendersin mielestä piirtäminen ja luonnostelu on avain kaikkeen taiteen tekemiseen. Piirtäminen auttaa määrittelemään mittasuhteita, ymmärtämään sävyjä sekä valon ja varjon suhteita. Myös muiden tekemien maalausten tarkasteleminen on hyödyllistä. Luonnoskirjaan piirtäminen, postikorttien, valokuvien, pikkuesineiden, kivien ja luonnon materiaalien kerääminen voi myös herättää inspiraation. (Genders 2012, 4-5.)

Geometrisiä muotoja teoksiin voi etsiä esimerkiksi arkkitehtuurista (Genders 2012, 33), varjoista, heijastuksista ja silueteista puolestaan voi löytää orgaanisempaa kuviointia (Genders 2012, 48). Myös kasveista, kivistä sekä puiden kaarnoista voi ottaa vinkkejä tekstuuriin sekä väritykseen (Genders 2012, 67, 159.) Eläinkunnasta esimerkiksi perhosista, kaloista, nisäkkäiden turkeista sekä linnuista voi etsiä mielenkiintoisia yksityiskohtia, muotoja sekä väritystä (Genders 2012, 90-96.) Erilaisista maisemista löytyy myös inspiiraation lähteitä. Aavikot, jäätiköt, merenrannat, pellot, auringon laskut ja -nousut tarjoavat runsaasti virikettä luovuudelle. (Genders 2012, 111-117.)

Erilaisista muodoista, kuvioista ja tekstuureista saa runsaasti virikkeitä käytettäväksi niin keramiikan tekemisessä kuin kuvallisessa ilmaisussa. Gendersin kirjassa itselleni mielenkiintoisena inspiiraation lähteenä mainittiin valot, varjot ja heijastumat. On totta, että esimerkiksi veteen heijastuvista oksista voi hakea inspiiraatiota kuvapinnan tekemiseen keramiikkaan.

Kuva 5 Ruosteen ja kulumisen aikaansaamaa kuviota vanhassa kuormaajan kauhassa. (Bruun 2014)

Kuva 6 Valmistamassani Calla -kynttilänalusessa inspiiraation lähteenä oli kallan kukka. (Bruun 2012)

Itse valokuvaan paljon luonnossa, keskityn erityisesti pieniin yksityiskohtiin laajojen maisemakuvien sijaan. Nykyään kuvaan myös arkkitehtuuria ja muuta ihmisen tuottamaa, kuten koneita (kuva 5).

3 LUOVUUSHARJOITUKSET

Tässä luvussa esittelen kokoamiani ja kehittämiäni harjoituksia savi- ja kuvallista työskentelyä varten. Kuvailen harjoituksen toteutuksen, sekä sen tarkoitusta ja taustoja. Lähes kaikki harjoitukset ovat itse muokkaamiani tai kokonaan itse keksimiäni. Olen itse päässyt tekemään joitakin harjoituksista eri yhteyksissä. Esimerkiksi jo sosiaalialan opinnoissa kävimme läpi luovan ilamisen muotoja ja silloin esimerkiksi piirsimme musiikin aiheuttamien mielikuvien inspiroimina. Luonnollisesti myös muotoilija -opintojen aikana olen tehnyt luovuutta virittäviä harjoituksia. Kokoamani harjoitukset ovat siis

varmasti saaneet tietoisesti ja tiedostamattakin vaikutteita harjoituksista, joita olen itse tehnyt.

Harjoitusten tarkoituksena olisi saada ohjattavat suhtautumaan tekemiseen rennosti ja ilman paineita, sekä ymmärtämään ettei harjoituksiin ole "oikeita" vastauksia. Monella aikuisella voi myös olla sellainen mielikuva kuvanveistosta, piirtämisestä tai maalaamisesta, että lopputulosten tulisi kuvata tarkasti alkuperäistä aihetta. Suuri osa valituista harjoituksista on hyvin yksinkertaisia, jolloin aloittelija ja harrastaja pääsee tutustumaan helposti käytettävään materiaaliin ja sen mahdollisuuksiin.

Savitöissä tekijä voi itse päättää, säästääkö syntyneet tuotokset poltettavaksi keramiikaksi, vai käyttääkö saven uudestaan. Monet harjoituksista sopivat

käytettäväksi niin kuvalliseen ilmaisuun kuin savitöihinkin.

"Piirtämistä ja maalaamista voidaan pitää tapana ilmaista omia mielipiteitä, jotka on muodostettu visuaalisen kokemuksen perusteella. Kuvan ei tarvitse olla kokemuksen kirjaimellinen toisinto. --Voimme jopa ilmaista oman käsityksemme piirtämällä ja maalaamalla ilman että yritämme jäljitellä visuaalista kuvaa" (Nikolaides 2007, 258.)

3.1 Harjoituksia savityöskentelyyn

1. Tuntoaistin varassa

Laitetaan läpinäkymättömään pussiin jokin pieni esine (esimerkiksi pähkinä, kivi, pieni lelu, kaarnan pala, simpukankuori, avaimenperä tms.). Esinettä tunnustellaan käsin sitä katsomatta. Tuntoaistimusten perusteella muovillaan savesta pieni veistos, jollaiseksi pussissa oleva esine kuvitellaan. Tarkoituksena ei ole osata arvata pussin sisällä olevaa esinettä, vaan muodostaa savesta tuntoaistia hyödyntäen veistos, jossa mukaillaan esineen pintaa ja muotoa.

Tässä harjoituksessa olennaisinta on mielikuvituksen käyttäminen: Näköaistia ei voi hyödyntää, vaan on turvauduttava tuntoaistiin ja mielikuviin. Tarkoituksena ei ole arvata, mikä esine on, vaan tunnustelemalla yrittää saada siirretyksi saveen pinnan tekstuuria ja muotoa. Tunnusteltava esine ei saisi olla liian ilmeinen tai helposti tunnistettava, jotta harjoituksen tekijän omat mielikuvat esineestä eivät häiritsisi muodon siirtämistä saveen.

2. Abstraktin asian kuvaaminen kolmiulotteisesti

Savesta tehdään veistos käyttäen inspiraationa jotakin aineetonta asiaa, esimerkiksi:

- Ääni / musiikkikappale
- Maku
- Haju
- Tunne
- Abstrakti käsite, esim. *aika, avaruus, omatunto jne.*

Harjoitus on tuttu itselleni plastisen sommittelun kurssilta, jossa lehtori Merja Vallius antoi tehtäväksi muovilla jostakin äänestä veistoksen. Luovuuden kannalta harjoituksen tarkoituksena on saada ohjattavat ymmärtämään, että asioiden kuvaamiseen ei ole yhtä oikeaa ratkaisua, vaan jokainen muodostaa oman käsityksensä. Veistoksista on tehtävä abstrakteja, koska niille ei ole konkreettista muotoa, joten tekijöillä ei ole paineita siitä, että veistoksen pitäisi olla tietyn näköinen. Voidaan tehdä myös kuvallisena harjoituksena.

3. Abstraktin asian kuvaaminen kolmiulotteisesti II

Ohjaaja sanoo sanoja, jotka eivät tarkoita mitään, ohjattavat muodostavat savesta pienen veistoksen, joka voisi vastata sanaa. Psykologiassa käytetään esimerkkeinä sanoja "malumma" ja "kateke" tai "bouba" ja "kiki". Sanat eivät tarkoita mitään, mutta niiden soinnin perusteella voidaan saada mielikuvia kulmikkaista ja terävistä tai pyöreistä muodoista.

Esimerkkisanoja: *rakaka, boumze, viivia* ...

Harjoituksessa on sama idea kuin edellisessäkin. Myöskään tällä kertaa sanat eivät vastaa mitään konkreettista muotoa, jonka harjoituksen tekijä voi muovaila. Sanat eivät merkitse edes abstrakteja asioita. On ainoastaan kuulosteltava sanoja ja mietittävä, millaisia mielikuvia ne saavat aikaan.

4. Veistoksia tarinoista

Käytetään inspiraation lähteenä kansantaruja tai -tarinoita, kuten suomalaista Kalevalaa, kreikkalaista Odysseiaa, Pohjois-Amerikan intiaanien tarinoita jne. Veistokseen voi kuvata jonkin tarinan yksityiskohdan (sampo, sotkan muna, kannel jne.) Veistos voi olla myös abstrakti. Savesta voi tehdä myös kolmiulotteisen reliefin, jossa kuvaa jotakin valitun tarinan tapahtumaa.

Kokeilin tätä harjoitusta jo Kädentaidot ja tuotteistaminen kurssilla Suokadun palvelutalon keramiikkaryhmälle.

Tuolloin tarkoituksena oli tehdä niemenomaan reliefi vanhasta kansansadusta, jonka luin ryhmälle. Sadusta ryhmäläiset saivat hyviä ideoita ja virikkeitä savitöihinsä, eivätkä he pitäneet satuteemaa mitenkään lapsellisena, vaikka olivatkin iäkkäämpiä ihmisiä.

Voidaan tehdä myös kuvallisena harjoituksena.

5. Mukaelmia kuvanveistäjien teoksista

Ohjaaja jakaa ohjattaville kuvanveistäjien teosten nimiä. Nimien perusteella savesta muovaillaan niitä kuvaavia veistoksia. Lopuksi katsotaan kuvista, millaisia alkuperäiset nimien takana olevat veistokset ovat. Valitut veistokset voivat olla tuntemattomampia, jotta ryhmäläisillä ei olisi valmiiksi mielikuvaa. Ohjaaja voi valita sellaisia teosten nimiä, joista ei voi päätellä suoraan veistoksen muotoa.

Kun veistokset ovat valmiita, voidaan niitä katsella ryhmässä ja huomata, kuinka samasta teemasta voi syntyä hyvin erilaisia lopputuloksia.

Tämä harjoitus tuli mieleeni selaillessani kuvia Suomalaisia pienoisveistoksia -teoksesta. Harjoituksen tarkoitus on teosten nimien avulla herättää mielikuvia ja inspiraatiota. Lopputuloksista voidaan myös ryhmässä tehdä havaintoja, esimerkiksi ovatko nimien perusteella tehdyt veistokset toisiaan muistuttavia vai hyvin erilaisia.

Tämän harjoituksen voi tehdä myös kuvallisena harjoituksena käyttäen eri kuvataiteilijoiden teosten nimiä.

6. Savilaatat pintastruktuurilla

Savesta muodostetaan esimerkiksi 15x15x2 cm:n suuruisia laattoja. Laattojen pintaan kaiverretaan muovailupuikoilla ja/tai sormin kuviota, joka voi olla mukaelma vaikkapa puun kaarnasta, kallion pinnasta tai kuplamuovista. Tämän harjoituksen virikkeenä on hyvä käyttää kuvia tai esineitä, joista saa ideoita pintastruktuurin muodostamiseen. Laattaan kaiverrettavan kuvion ei tarvitse toistaa alkuperäistä inspiraation lähdettä, vaikka se voikin olla tunnistettavissa.

Sain lehtori Merja Valliuksen plastisen sommittelun kurssitehtävistä idean tähän harjoitukseen.

Ohjattaville voi tähdentää, ettei kuvion tarvitse olla täysin idean lähtökohdan kopio, vaan kuvioilla voi leikitellä esimerkiksi tehden ne herkemmin tai voimakkaammin, suurempana tai pienempänä.

3.2 Kuvallisen ilmaisun harjoituksia

1. Ristipistot

Muodostetaan kuviota piirtäen rasteilla, aivan kuin tehtäisiin ristipistotyötä, pieniä rakseja apuna käyttäen. Inspiraatiota voi halutessa katsoa ristipisto- tai kirjontaohjeista.

Ristipistotöiden käyttäminen luovuuden lähteenä tuli mieleeni siitä, että varsinkin joillekin vanhemmille ohjattaville ristipistotyöt voivat olla piirtämistä tai maalaamista tutumpia. Ristipistojen avulla kuvasta ei pysty tekemään kovin tarkkaa ja yksityiskohtaista, tämä voi vähentää paineita piirtämisessä ja maalaamisessa sellaisilla ihmisillä, jotka ovat tottuneet ajattelemaan, että hyvä piirros kuvaa kohdettaan valokuvan tarkasti.

2. Luolamaalauksia nykypäivästä

Aluksi voidaan katsella kuvia luolamaalauksista. Mitä niissä on kuvattu? Millaisia "luolamaalauksia" saisi nykypäivän ihmisen elämästä? Mikä on tärkeää nykyihmiselle, millaisia töitä tehdään, millaista arki/juhla on jne. Saman harjoituksen voi tehdä myös esimerkiksi muinaisen Egyptin kuvien tyyllillä. Tarkoituksena on piirtää yksinkertaisia "tikku-ukko"-hahmoja ja yksinkertaistaa. Voidaan piirtää paksuilla liiduilla tai hiilellä tai maalata isolla siveltimellä.

Tässäkin harjoituksessa on tavoitteena piirtää yksinkertaistaen ja ilman paineita siitä, että kuvan tarvitsee kuvata kohdetta tarkasti. Tekijä voi käyttää mielikuvitustaan ja huumoria kuvia tehdessään tai pohtia aihetta filosofisesti yhteiskunnalliselta kannalta.

3. Tuttu muoto eri tekniikoilla

Ohjattavat valitsevat jonkun suhteellisen yksinkertaisen asian, jota ovat tottuneet piirtämään ja joka on heille "helppo". Tätä kuviota piirretään sitten eri tyyleillä, kuten jyrkillä viivoilla, pisteillä, aaltoilevalla viivalla, "suttaamalla" jne.

Harjoituksen voi tehdä myös siten, että käytetään saman asian kuvaamiseen taiteen eri tyyliä, kuten rokokoo, pointillismi, kubismi, pop-taide, minimalismi, graffititaidet jne.

Tarkoituksena on saada uusia näkökulmia ja ideoita piirtämiseen eri tekniikoita ja tyyliä käyttäen. Tekijä voi poiketa tutusta ja totutusta tyylistään ja saada uusia oivalluksia.

4. Piirtäminen musiikin tahtiin

Ohjaaja valitsee rytmiltään ja tunnelmaltaan erilaisia musiikkikappaleita ja ohjattavat piirtävät musiikin aikaansaamien mielikuvien mukaan erilaisia muotoja, värejä, konkreettisia tapahtumia, esineitä tai asioita. Aluksi voi vaikka pistää silmät kiinni ja vain keskittyä musiikkiin, vasta sitten alkaa piirtämään. Kynä tai sivellin voi myös liikkua musiikin tahtiin silmät auki tai kiinni. Voidaan myös kokeilla piirtämistä ei-dominoivalla kädellä (eli oikeakätinen vasemmalla kädellä). Kuvat voivat ilmaista musiikin aikaansaamia mielikuvia tai musiikin rytmiä.

Erlaisia musiikkityylejä voi valita vaikkapa eri kulttuurien musiikista, kuten japanilaista, irlantilaista, espanjalaista, Pohjois-Amerikan intiaanien, tai afrikkalaista musiikkia. Eri kulttuurien musiikit voivat tuoda myös mielikuvia kulttuureihin liittyen.

Musiikin tahtiin piirtäminen on hyvin yleinen harjoitus, jota voidaan käyttää esimerkiksi terapeuttisessa tarkoituksessa. Luovuuden kannalta harjoituksen tarkoituksena on rentouttaa tekijä ja luoda hänelle virikkeitä ja mielikuvia kuvan tekemiseen.

Voidaan tehdä myös savityöharjoituksena. Myös saven kanssa työskennellessä voi kokeilla muovailta silmät kiinni.

5. Inspiraatiota kuvista ja esineistä

Ohjaaja antaa piirtämisen virikkeeksi erilaisia esimerkiksi lehdestä leikattuja kuvia tai postikortteja. Kuvissa voi olla kasveja, mikroskooppikuvia, satelliittikuvia, kiviä, maisemia, eläimiä, arkkitehtuuria, koneita jne.

Esillä voi olla myös kankaita, kiviä, kasveja, juuria, kaarnaa, jne. Ohjattavat voivat valita itseään eniten kiinnostavat kuvat/esineet ja piirtää niiden antamien virikkeiden pohjalta. Ryhmässä voidaan keskustella, miksi kukin valitsi juuri kyseiset kuvat/esineet.

Ohjaaja voi korostaa, ettei välttämättä tarvitse matkia täysin valitsemaansa aihetta, vaan ottaa siitä vain virikkeitä. Voidaan soveltaa myös savityöskentelyyn.

Carolyn Gendersin teoksessa *Sources of Inspiration* (2004) on runsaasti vinkkejä siihen, kuinka inspiraatiota keramiikan tekoon voi etsiä eri lähteistä. Samaan tapaan harrastajaryhmissä voidaan niin kuvalliseen ilmaisuun kuin savitöihinkin hakea virikkeitä erilaisista kuvista ja esineistä.

6. Kuvapinnan muodostaminen yhtä kuviota toistamalla

Ohjattava valitsee jonkin kuvion ja täyttää koko paperin kuviota käyttäen. Kuviota voi sommitella eri asentoihin, limittäin, hieman päällekkäin tai riveihin. Harjoituksessa voidaan kuvitella vaikka suunniteltavan verhokangasta, vuodevaatteita, mattoa tai pöytäliinaa.

Kuvioilla ja kuvapinnalla leikittely voi vapauttaa luovuutta. Yhtä yksinkertaista kuviota toistaen voidaan saada aikaan yllättäviä kokonaisuuksia.

4 HARJOITUSTEN TOIMIVUUS KÄYTÄNNÖSSÄ

4.1 Savityöskentelyä virittävien harjoitusten testaaminen

Pääsin testaamaan savityöskentelyyn liittyviä luovuusharjoituksia Jenni Linnoven ohjaamassa keramiikkaryhmässä Kaskikuusen kansalaisopistossa Lapinlahdella. Ohjattavina oli kahdeksan noin 30-70 vuotiasta naista. Yhden kokoontumiskerran pituus oli kolme tuntia, sovimme että voin käyttää harjoitusten testaamiseen noin tunnin, että he ehtisivät hyvin tekemään loppuajan omia keskeneräisiä töitään.

Ensimmäiseksi otin testaukseen "tuntoaistin varassa" -harjoituksen. Ohjattavien tuli tunnustella läpinäkymättömässä pussissa ollutta esinettä ja muovilla nyrkin kokoisesta savipalasta sellainen veistos, joka heistä kuvaisi pussissa olevaa esinettä. Lähes kaikille ohjattaville riitti oma esine. Kehotin heitä kiinnittämään huomiota muodon lisäksi myös esineen pinnan tekstuuriin.

Kuvat 7 ja 8 "Tuntoaistin varassa" -luovuusharjoituksen lopputuloksia. (Bruun 2014)

Ohjattavista oli hieman hankala tulkita, millä mielellä he alkoivat tekemään harjoitusta. Kukaan ei ainakaan vastustellut ja lopputuloksia alkoi syntyä ilman vaikeuksia. Annoin esineen muovailuun aikaa noin 10 minuuttia. Lopuksi katsoimme yhdessä syntyneet lopputulokset. Moni oli kyllä onnistunut siirtämään esineen muodon saveen, mutta harvat olivat kiinnittäneet huomiota esineiden pintoihin.

Toisena harjoituksena testasin harjoitusta, jossa sanoin ohjattaville eri taiteilijoiden teosten nimiä ja heidän tuli muotoilla savesta oma käsityksensä veistoksesta joka vastaisi nimeä. En aluksi näyttänyt kuvaa alkuperäisestä teoksesta, enkä edes kertonut taiteilijan nimeä. Ensimmäiseksi annoin ohjattaville tehtäväksi muotoilla Kukkakimppu. Tämänkin harjoituksen oli tarkoitus olla hyvin nopea, joten annoin aikaa vain noin 6 minuuttia. Kun ohjattavien tekemät versiot "Kukkakimpusta" olivat valmiina, näytin kuvan alkuperäisestä veistoksesta ja katsoimme yhdessä millaisen version kukin oli tehnyt. Alkuperäinen teos on Pablo Picasson vuonna 1953

Kuva 9 Eri versioita "Kukkakimpusta". (Bruun 2014)

suunnittelema. Löysin kuvan Herbert Readin Modernin kuvanveistotaiteen historia (1965) -teoksesta

Päätin toistaa harjoituksen käyttäen toista veistoksen nimeä. Tällä kerralla teoksen nimi oli Kahdentunut muoto. Alkuperäinen teos oli tällä kertaa Olga Jancicin vuonna 1962 suunnittelema abstrakti veistos.

Kuva 10 "Kahdentunut muoto". Alkuperäinen veistos kirjan oikean puoleisella sivulla. (Bruun 2014)

Oli mielenkiintoista nähdä ohjattavien versioita taideteoksista. Osa oli tehnyt litteitä veistoksia, osa kolmiulotteisempia. Varsinkin "kukkakimpussa" oli monia samantyyllisiä versioita, melkein kaikissa oli ylöspäin levenevä muoto, tämä ehkä siksi, että nimi oli niin ilmeinen. "Kahdentuneessa muodossa" ohjattavat

taas tekivät hyvin erilaisia lopputuloksia. Huomasin että mielikuvitukselle antaa enemmän tilaa sellainen aihe, joka ei ole liian konkreettinen, kuten kukkakimppu oli. Tämä tehtävä sai ohjattavat miettimään sitä, kuinka heidänkin tekemät veistokset kävisivät isommassa mittakaavassa moderneiksi veistoksiksi puistoihin tai kaupunkimaisemiin.

Kolmantena harjoituksena ohjattavien tuli tehdä pieni veistos lukemani runon inspiroimana. Tähän tehtävään annoin eniten aikaa, noin 15 minuuttia. Luin Kirsi Kunnaksen runon:

*"Puun varjoverkkoon kiinni jäin
iholla tatuoidut lehdet
ja läikehtivä taivas aukkoina
milloin niistä varjotta itsettä
lävitse lennän silmät tuulihaukkoina?"*
(Kunnas 1984, 58.)

Olin aiemmin tehnyt harjoituksia testatessani myös itse veistoksen kyseisen runon pohjalta (kts. luku 5.3.), joten oli mielenkiintoista nähdä millaisia ryhmäläisten veistokset olivat. Suurin osa oli tehnyt runoa kuvaavasta savityöstään litteän tai reliefimäisen, vain muutama oli tehnyt kolmiulotteisempia veistoksia.

Kuva 11 Kansalaisopiston keramiikkaryhmän veistoksia Kirsi Kunnaksen runosta. (Bruun 2014)

Harjoitusten jälkeen tiedustelin ryhmältä, mikä harjoituksista oli mieluisin. Suurin osa oli sitä mieltä, että viimeinen "runotehtävä" oli mielenkiintoisin, koska heidän mielestään se antoi vapaimmat kädet veistoksen tekoon. Toiseksi mukavin harjoitus oli heidän mielestään oman version tekeminen veistoksen nimen perusteella.

Itse ajattelin ennakkoon, että "tuntoaistin varassa" -harjoitus olisi ollut mielekkäin ja hauskin, mutta yllättäen se ei herättänytkaan ohjattavissa niin suurta innostusta. Runon innoittamana tehtävän veistoksen ajattelin puolestaan olevan hankalampi, mutta loppujen lopuksi se olikin innostavin harjoitus.

4.2 Kuvallisen ilmaisun harjoitusten testaaminen

Päätimme Jenni Linnoven kanssa järjestää mukin maalausten lyhytkurssin kuvallisen ilmaisun harjoituksia testataksemme. Alkukevälle ei ollut varattu mukin maalauskurssija, joten räätälöimme kurssin juuri harjoituksia testataksemme. Kutsuimme kurssille osallistujia Facebookin avulla Keramiikkastudio Jenni Linnoven sivuilla. Facebookin välityksellä ilmoittautumisia kurssille ei kuitenkaan juuri tullut, joten mainostimme kurssia eri yhteyksissä, esimerkiksi Linnove pitämällään kansalaisopiston kursseilla. Saimmekin kurssille loppujen lopuksi kuusi osallistujaa, mikä oli aivan sopiva määrä keramiikkastudion rajallisiin tiloihin. Varaamani harjoitukset on suunniteltu lähinnä aikuisille, mutta mukana oli myös yksi 5 -vuotias tyttö. Lapsi ei jaksanutkaan keskittyä harjoituksiini, mutta piirteli innoissaan omia piirustuksiaan harjoitusten ajan.

Ikäjakauma tällä kurssilla oli lapsen lisäksi 18 vuodesta yli 60 vuoteen, yksi mies ja neljä naista.

Ensimmäisenä ”lämmittelyharjoituksena” pyysin ohjattavia piirtämään jonkun heille tutun muodon tai helpon kuvion eri tyyliellä. Näytin esimerkkinä eri tavoilla piirtämäni pallon. Joidenkin ohjattavien oli hieman hankala ymmärtää harjoitusta, vaikka yritinkin selittää sen mahdollisimman selkeästi.

Seuraava tehtävä oli samankaltainen: pyysin ohjattavia valitsemaan yksinkertaisen kuvion tai muodon ja täyttämään koko paperin kyseistä muotoa käyttäen. Annoin ryhmälle mielikuvaksi tapetit tai kangasprintit. Näytin myös esimerkkeinä kuvia erilaisista verhoista.

Kuva 12 Tuttu muoto eri tyyleillä piirrettynä. (Bruun 2014)

Kolmas harjoitus oli hieman erilainen. Annoin ryhmäläisille tehtäväksi piirtää "luolamaalauksia nykyajasta". Ensin puhuimme siitä, mitä luolamaalauksissa oli aikoinaan kuvattu ja sitten pyysin ryhmäläisiä miettimään, mitkä olisivat nykyihmisen elämässä sellaisia asioita, joita voisi

Kuva 13 Kuvapinnan muodostaminen kuviota apuna käyttäen. (Bruun 2014)

kuvata "luolamaalauksessa". Korostin sitä, että kuvat voivat olla luolamaalauksen tyyliin hyvin pelkistettyjä ja yksinkertaistettuja. Tämä harjoitus onnistui erinomaisesti ja kun kävimme lopuksi kuvia läpi, saimme myös hyvät keskustelut aikaan esimerkiksi siitä kuinka nykyihminen metsästää mammuttien

sijasta rahaa. Ryhmäläiset olivat kuvanneet piirustuksiinsa esimerkiksi autolla ajoa, koirien ulkoilutusta, elokuvissa käyntiä ja tietokoneen ääressä istumista.

Viimeisenä harjoituksena soitin erilaisia etnisiä musiikkikappaleita ja ohjattavat saivat piirtää vapaasti musiikin herättämien mielikuvien tunnelmien mukaan. Soitin japanilaista, espanjalaista ja irlantilaista musiikkia. Osa ryhmäläisistä piirsi erilaisia muotoja musiikin tahtia ja tempoa mukaillen, osa taas konkreettisia maisemia tai esineitä.

Ohjattavien oli hankalaa löytää tiettyä suosikkia kuvallisen ilmaisan harjoituksista. He sanoivat pitävänsä harjoituksesta, jossa paperi tuli täyttää jollakin kuviolla esimerkiksi printtikankaan tyyliin.

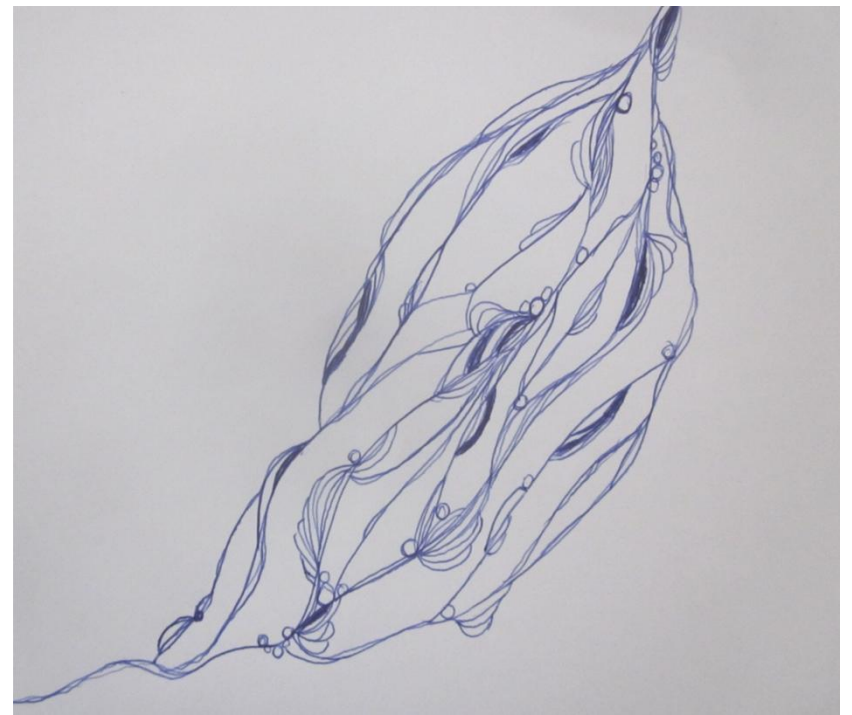
Myös nykyajan "luolamaalausten" tekeminen oli hauskaa ja ajatuksia herättävää. Ehkä eniten he kuitenkin pitivät viimeisestä harjoituksesta, jossa pystyi piirtämään vapaasti antaen musiikin tunnelmien viedä mukanaan. Huomasin, että jotkut ohjattavista näyttivät pääsevän jopa flow'n tyyliin, jossa kynä liikkui kuin itseksensä musiikkia kuunnellessa.

Kun harjoitukset oli tehty, ohjattavat ryhtyivät kahvitauon jälkeen maalaamaan mukeja. En huomannut, että kukaan olisi käyttänyt harjoituksissa tehtyjä kuvioita myös mukien maalaamisessa, mutta verrattuna aikaisempiin mukiinmaalauskursseihin, joihin olen osallistunut, ryhmäläiset aloittivat kuvan suunnittelun ja maalaamisen nopeammin. Luulen, että aluksi tehdyt piirustusharjoitukset madalsivat kynnystä tarttua toimeen luovasti ja itsevarmasti.

5 OMAN LUOVUUTENI TARKASTELUA

Luovuusharjoitusten etsimisen ja kehittämisen ohella päätin tarkastella myös omaa luovuuttani. Mietin sitä, mistä saan luovaan työskentelyyn inspiraation ja milloin luova työskentely luonnistuu helpoiten.

Kun aloitan vaikkapa keraamisen veistoksen valmistamisen, teen harvoin ensin kuvallisia luonnoksia, ellei kyseessä ole suurempi teos, kuten esimerkiksi näyttelytyö. Joskus tosin saan ideoita varsinkin keraamiikkaesineiden kuvapintoihin aikaisemmin piirtämistäni kuvista. Olen tehnyt paljon varsinkin riipuksia, joiden kuviointi on saanut vaikutteita piirustuksistani.

Kuvat 14 ja 15 Piirustuksia luonnoskirjastani. (Bruun 2014)

Kuva 16 Luonnoskirjan kuvan inspiroimaa kuvapintaa valmistamassani mukissa. (Bruun 2014)

Kuva 17 Valmistamiani riipuksia. (Bruun 2014)

Luova työskentely onnistuu parhaiten kiireettömässä tilanteessa, rauhallisessa ympäristössä. Useimmiten on helpompi työskennellä yksin, en pidä siitä, että varsinkaan työskentelyn alkuvaiheessa kukaan näkee töitäni. Tykkään myös kuunnella piirtäessäni, maalatessani tai keramiikkatöitä tehdessäni mieleistäni musiikkia, vaikka en välttämättä otakaan siitä vaikutteita töihini.

Testatessani luovuusharjoituksia ajattelin ensin, etten välttämättä tule polttamaan lopputuloksia keramiikaksi, mutta loppujen lopuksi päädyin raakapolttamaan ja lasittamaan lähes kaikki harjoitustyöt. Niitä voi täten käyttää myöhemmin tarvittaessa esimerkkeinä ryhmänohjaustilanteissa. Aikaa lasitusten miettimiseen ei kuitenkaan ollut juurikaan ja sen huomaa lopputuloksista. Käyttämäni lasitteet ja patinat olivat minulle jo ennalta tuttuja, mutta en ollut aikaisemmin testannut sopivatko käyttämäni massa ja lasite yhteen.

5.1 *Kaamos*

Halusin testata muutamia laatimiani savityöharjoituksia. Ensin halusin kuvata abstraktia asiaa kolmiulotteisesti. Valitsin aiheeksi kaamoksen silloiseen ajankohtaan sopien. Muovailin savesta omasta mielestäni hyvin pimeää ja hieman ahdistavaa aikaa vuodesta kuvaavan veistoksen. Päätin raakapolttaa ja lasittaa työn, mutta lopputulos ei ollut toivotunlainen. Tarkoitukseni oli patinoida veistoksen ulkopinta tummalla patinalla, jossa on pronssisia vivahteita ja sisäpinta sinisellä kidelasitteella. Ulkopinta jäi kuitenkin liian vaaleaksi koska en laittanut patinaa tarpeeksi paksua kerrosta. Halusin kuitenkin nähdä millainen aluksi suunnittelemani lopputulos olisi, joten tummensin tapojeni vastaisesti liian vaaleat kohdat veistoksesta akryylivärillä. Yleensä en pidä siitä, että keraamisia töitä "manipuloidaan" näin jälkeen päin, mutta tällä kertaa tein poikkeuksen.

Halusin tehdä kaamoksesta myös toisen version. Siinä halusin kuvata jotakin muuta kuin pimeyttä ja synkkyyttä, niinpä otin veistoksen muotoon vaikutteita

Kuva 18 ja 19 "*Kaamos*" ennen raakapolttoa sekä lasitettuna ja patinoituna. (Bruun 2014)

revontulista. Muoto oli ensimmäiseen kaamokseen verrattuna aivan erilainen, paljon kevyempi ja avoin. Päätin raakapolttaa ja patinoida myös tämän version. Tälläkään kertaa viimeistelystä ei tullut aivan toivotunlainen. Käyttämäni sininen patina oli kyllä kaunista ja sopivan väristä, mutta se kuroutui

ohuemmaksi jätetyiltä kerroksilta lähes kokonaan pois. Lopputulos on ihan näyttävä, mutta ei kuvaa revontulia kuten ajattelin (kuva 18).

Kuvat 20 ja 21 Kaamos II. (Bruun 2014)

5.2 *Your bones*

Toisena harjoituksena päätin etsiä veistokseen inspiraatiota musiikista. Mielestäni Of Monsters and Men-islantilaisyhtyeen kappale *Your Bones* on niin mystisen kaunis, että käytin sitä luovuuden vauhdittamisessa (Liite 1). Olen useasti miettinyt, mistä kappale kertoo ja tekemäni veistos on yksi aika konkreettinen tulkinta. Aikaisemmin olen kyllä piirtänyt ja maalannut musiikin innoittamana, mutta jostakin syystä en ole käyttänyt sitä keramiikkatöissäni luovuuden vauhdittajana.

Veistos kuvaa venettä, jossa on sulka ja pohjalla hieman vettä. Veneellä on paettu kotikylästä, joka on jouduttu haikein mielin jättämään syystä tai toisesta. Veistos onnistui hyvin ja päätin raakapolton jälkeen lisätä siihen patinaa ja lasitetta. Patinan oli tarkoitus metalloitua paikoin hieman pronssiseksi, mutta tätä ei juurikaan tapahtunut, vaikka laitoin patinaa paikoin paksujakin kerroksia. Veistos jäi hieman tummemmaksi kuin sen alun perin oli tarkoitus, mutta mielestäni lopputuloksesta saa mielikuvan, että vene olisi hieman hiiltynyt, mikä voi sopia myös hyvin laulun tunnelmaan.

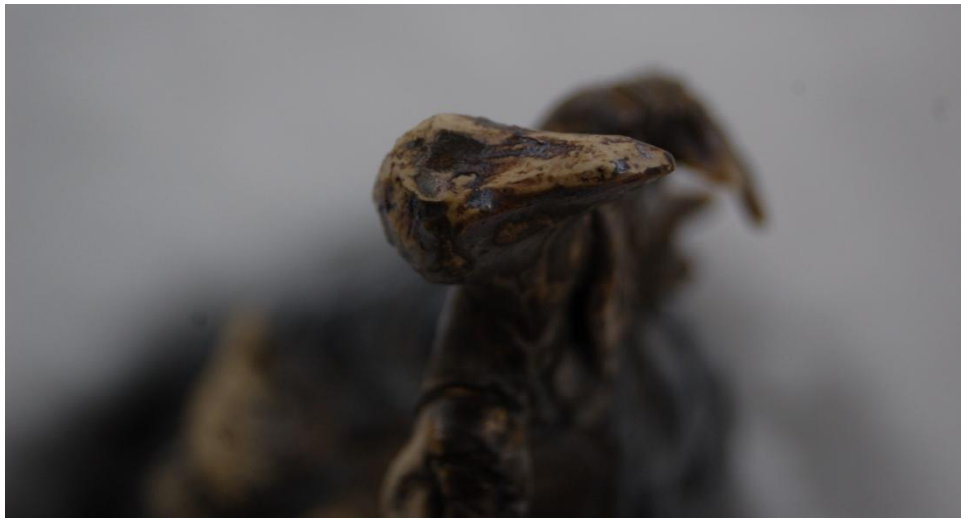

Kuvat 22 ja 23 Your Bones - kappaleeseen pohjautuva veistos. (Bruun 2014)

5.3 Haukkanainen

Tein yhden veistoksen myös runoon pohjautuen. Runo oli sama, mitä käytin myöhemmin testatessani harjoitusta Kaskikuusen kansalaisopiston keramiikkaryhmällä. Runo innoitti minut muovailemaan savesta naishahmon, jolla on haukan pää. Naisen mekossa risteilee oksia ja lehtiä, se näyttää tähyilevän jonnekin yläviistoon.

Veistoksen yläosa sekä yksityiskohtia helmasta on patinoitu pronssipatinalla, helma on lasitettu mustalla lasitteella.

Tämän veistoksen tekeminen oli retouttavaa ja ajatuksia herättävää. Rentouduin pieniä yksityiskohtia näperrellessäni ja samalla ajauduin syvällisiinkin

pohdintoihin esimerkiksi siitä, mitä haluaisin tehdä tämän koulutuksen jälkeen.

6 LISÄÄNTYIKÖ LUOVUUS?

6.1 Opinnäytetyöprosessin aikana opittua

Opinnäytetyöprojektini aikana pääsin perehtymään tarkemmin aiheeseen, joka on mielestäni muotoilija-opintojeni tärkeintä aluetta. Luovuus on yksi muotoilun tärkeimmistä lähtökohdista, kun ideoidaan, luonnostellaan, suunnitellaan ja tehdään konkreettisia tuotteita ja konsepteja. Muotoilija tarvitsee lisäksi ongelmanratkaisukykyä, jota luovuus edesauttaa. Oma tavoitteeni on työskennellä ohjaajana ja antaa ohjattavilleni välineitä löytää luovuus myös itsestään. Opinnäytetyön teoriaosuudessa käyttämäni kirjallisuus antoi lukuisia esimerkkejä luovuuden tärkeydestä ja myönteisistä vaikutuksista ihmisille, tämä tuki käsitystä, joka minulla on ollut jo aikaisemmin.

Kun valitsin opinnäytetyöni aiheen, lähtökohtanani oli, että toivoisin sellaistenkin ihmisten, jotka ajattelevat olevansa mielikuvituksettomia ja kykenemättömiä luomaan uutta, löytävän itselleen luontevimmat ja mieluisimmat tavata houkutella luovuutensa esiin. Olen huomannut, että mitä vanhemmasta henkilöstä on kyse, sitä epävarmempia he yleensä ovat luomaan jotakin uutta ja totutusta poikkeavaa, siksi päätin suunnata luovuusharjoitukset nimenomaan aikuisille.

Aluksi tarkoitukseni oli kerätä ja mahdollisesti kehittää harjoituksia itsekin, loppujen lopuksi päädyin kehittämään suurimman osan harjoituksista itse.

Varsinkaan savityöskentelyyn soveltuvia luovuusharjoituksia en opinnäytetyöprojektin aikana juuri löytänyt. Harjoitusten täytyi olla tarpeeksi yksinkertaisia aloittelijoille sekä nopeasti toteutettavia. Itse kehitellen oli helpompi saada kriteerit täyttäviä harjoituksia. Tässä onnistuin mielestäni hyvin.

Mielestäni luovuutta on edelleen hieman hankala järkeistää tai muuttaa tieteellisiksi teorioiksi, mutta on hyvä, että sen merkitystä ihmiselle tutkitaan.

6.2 Entäs seuraavaksi?

Olisi mielenkiintoista päästä testaamaan loputkin luovuusharjoitukset eri ryhmillä, jolloin saisin vielä enemmän tietoa siitä, mitkä harjoituksista toimivat erityisen hyvin, tai tarvitseeko joitakin harjoituksia muuttaa jotenkin. Pyysin myös yhteistyökumppaniltani Jenni Linnovalta kommentteja harjoitusten toimivuudesta (liite 2). Hänen mukaansa harjoitukset vaikuttavat luovuutta edistäviltä ja edesauttavat myös ryhmäytymistä.

Tieteellisten perusteluiden ansiosta olisi helpompi muuttaa esimerkiksi opiskelu- ja työskentelyympäristöjä ja -tekniikoita luovuutta edistävimmäksi. En ollut aikaisemmin juurikaan pohtinut omaa luovuuttani. Olin jopa tainnut pitää sitä itsestään selvänä asiana, joka voi hetkittäin hävitä epävarmuuden, kiireiden ja paineiden kätköihin. Nyt osaan arvostaa enemmän kykyäni luovaan ajatteluun ja sen hyvää tekeviin vaikutuksiin.

Luovuusharjoituskansioista tulee varmasti olemaan hyötyä itsellenikin tulevaisuudessa, koska aion työskennellä luovan toiminnan ohjaajana. On helpompaa suunnitella ohjaamista, kun minulla on jo valmiina harjoituksia, joita pystyn hyödyntämään. Tarkoitus on myös täydentää aineistoa sitä mukaa, kun keksin ja löydän lisää harjoituksia. Tämän vuoksi onkin helpompi pitää aineisto sähköisessä muodossa, jolloin harjoitusten ja muutoksien lisääminen on helpompaa.

Nyt kun ymmärrän hieman paremmin myös omaa luovuuttani, on sen ylläpitäminen varmasti helpompaa. Keramiikkatyöskentelyyn minulla ei tämän koulutuksen päättymisen jälkeen ole valitettavasti enää niin hyviä mahdollisuuksia, kuin tähän saakka, mutta aion pitää niitäkin taitoja yllä aina kun mahdollista. Aion myös pitää tästä eteenkin päin kameraa mukana ja ottaa mielenkiintoisista maisemista ja yksityiskohdista kuvia, joita voin käyttää luovan ilmaisun inspiraationa.

LÄHTEET

AMABILE, Teresa. M. 1996. Creativity in Context. Update to the Social Psychology of Creativity. Oxford: Westview Press.

BERGMAN, Mertzi 2001. Luovan ajattelun hakusanat. Helsinki: Dialogia Oy.

CAMERON, Julia. 1997 (1992). Tie luovuuteen. Henkinen polku syvempään luovuuteen (Suom. Pekka Pakkala). Helsinki: Like.

GENDERS, Carolyn 2004. Sources of Inspiration: For Ceramics and the Applied Arts. Lontoo: A&C Black Publishers Limited.

Keramiikkastudio Jenni Linnoven www-sivut. [viitattu 2014-04-02.] Saatavilla: www.jennilinnove.fi

KUNNAS, Kirsi 1984. Kaunis Hallayö. Porvoo: WSOY.

JÄNTTI, Yrjö A. 1980. Suomalaisia pienoisveistoksia. Helsinki: WSOY

NICOLAÏDES, Kimon. 2007 (1941). Piirustuskoulu. (Suom. Pekka Marjamäki) Helsinki: Pikkuhuopalahden Kustannusosakeyhtiö Opus.

READ, Herbert 1965. Modernin kuvanveistotaiteen historia. Helsinki: Otava.

OF MONSTERS AND MEN – YOUR BONES-LYRICS. Song Lyrics. [verkkojulkaisu][viitattu 2014-04-16].

Saatavissa: <http://www.songlyrics.com/of-monsters-and-men/your-bones-lyrics/>

UUSIKYLÄ, Kari 2012. Luovuus kuuluu kaikille. Jyväskylä: PS-kustannus.

VALLIUS, Merja 2014. Lehtori, keramiikka- ja lasimuotoilu.
Plastisen sommittelun harjoituksia. [monisteet]. Kuopio: Savonia
ammattikorkeakoulu.

VÄHÄLÄ, Eija 2003. Luovan käsityöprosessin yhteydet psyykkiseen
hyvinvointiin. Käsityötieteen lisensiaatintutkimus. Joensuun
yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Käsityönopettajan
koulutuslinja.

KUVALUETTELO

Kuva 1 ja 2	Päivi Bruun, 2013.
Kuva 5	Päivi Bruun, 2012.
Kuvat 3, 6 – 25	Päivi Bruun, 2014.

LIITE 1 OF MONSTERS AND MEN: YOUR BONES

In the spring we made our boat
Out of feathers out of bones
We set fire to our homes
Walking barefoot in the snow

Distant rythm of the drum
As we drifted towards the storm
Baby lion lost his teeth
Now they're swimming in the sea

Trouble spirits on my chest
Where they lay to rest
The birds all left my tall friend
As your body hit the sand

Million stars up in the sky
Formed a tigers eye
That looked down on my face
Out of time and out of place
So hold on
Hold on to what we are

Hold on to your heart

Awakened by the sound
Of a screaming owl
Chasing leaves in the wind
Going where we've never been

Said goodbye to you my friend
As the fire spread
All thats left are your bones
That will soon sink like stones

So hold on
Hold on to what we are
Hold on to your heart

So hold on
Hold on to your heart

(<http://www.songlyrics.com/of-monsters-and-men/your-bones-lyrics/>)

LIITE 2 JENNI LINNOVEN KOMMENTTEJA LUOVUUSHARJOITUKSISTA

Harjoitukset:

Kokoamasi harjoitukset soveltuvat mielestäni hyvin tarkoitukseensa, erityisesti lyhyiden kurssien alkuun "lämmittelyksi", luovuuden lukkojen aukaisuun, ajatusten ohjaamiseen uusille poluille pois totutuilta moneen kertaan tallatuilta teiltä. Aionkin kokeilla jotain kuvallista tehtävää jatkossa mukin koristelu -lyhytkursseilla.

Pidemmillä kursseilla kokoamisiasi harjoituksia voi käyttää paitsi vaikkapa lähtölaukauksena kurssin alkuun, uuteen materiaaliin tutustumisessa (esim. savesta muovailten), välipalatehtävinä tai uuden tehtäväkokonaisuuden alussa.

Paitsi luovuuden lukkojen aukaisuun, toimivat monet näistä tehtävistä ryhmäytymistä edesauttavasti, vaikeivät nämä ole erityisesti ryhmäytymistä varten suunniteltuja. Varsinkin kun tehtävät herättävät positiivisia tunteita, yhdessä tarkastellaan tuloksia ja hämmästellään ja nauretaan prosessin aikana, lisääntyy ryhmässä viihtymisen ja turvallisuuden tunne ja sitä kautta luovuutta estävät voimat hälvenevät.

LIITE 3 LUOVUUSHARJOITUKSET YHTEEN KOOTTUNA

LUOVUUSHARJOITUKSIA

KUVALLISEEN ILMAISUUN JA

SAVITYÖSKENTELYYN

Päivi Bruun
Keramiikka- ja lasimuotoilu
Kuopion Muotoiluakatemia
Savonia ammattikorkeakoulu
2014

Sisältö

1 JOHDANTO	70
2 HARJOITUKSIA SAVITYÖSKENTELYYN	71
3 KUVALLISEN ILMAISUN HARJOITUKSIA.....	77

1 Johdanto

Tähän kansioon on koottuna kokoamiani ja kehittämiäni harjoituksia savi- ja kuvallista työskentelyä varten luovuuden ja inspiraation herättelyksi. Harjoitukset on suunnattu erityisesti aikuisille savitöiden tai kuvallisen ilmaisun aloittelijoille ja harrastajille. Kuvailen harjoituksen toteutuksen, sekä sen tarkoitusta ja taustoja.

Harjoitusten tarkoituksena olisi saada ohjattavat suhtautumaan tekemiseen rennosti ja ilman paineita, sekä ymmärtämään ettei harjoituksiin ole "oikeita" vastauksia. Monella aikuisella voi myös olla sellainen mielikuva kuvanveistosta, piirtämisestä tai maalaamisesta, että lopputulosten tulisi kuvata tarkasti alkuperäistä aihetta. Suuri osa valituista harjoituksista on hyvin yksinkertaisia, jolloin aloittelija ja harrastaja pääsee tutustumaan helposti käytettävään materiaaliin ja sen mahdollisuuksiin. Savitöissä tekijä voi itse päättää, säästääkö syntyneet tuotokset poltettavaksi keramiikaksi, vai käyttääkö saven uudestaan. Monet harjoituksista sopivat käytettäväksi niin kuvalliseen ilmaisuun kuin savitöihinkin.

"Piirtämistä ja maalaamista voidaan pitää tapana ilmaista omia mielipiteitä, jotka on muodostettu visuaalisen kokemuksen perusteella. Kuvan ei tarvitse olla kokemuksen kirjaimellinen toisinto. --Voimme jopa ilmaista oman käsityksemme piirtämällä ja maalaamalla ilman että yritämme jäljitellä visuaalista kuvaa" (Nikolaides 2007, 258.)

2 Harjoituksia savityöskentelyyn

1. Tuntoaistin varassa

Laitetaan läpinäkymättömään pussiin jokin pieni esine (esimerkiksi pähkinä, kivi, pieni lelu, kaarnan pala, simpukankuori, avaimenperä tms.). Esinettä tunnustellaan käsin sitä katsomatta.

Tuntoaistimusten perusteella muovaillaan savesta pieni veistos, jollaiseksi pussissa oleva esine kuvitellaan. Tarkoituksena ei ole osata arvata pussin sisällä olevaa esinettä, vaan muodostaa savesta tuntoaistia hyödyntäen veistos, jossa mukaillaan esineen pintaa ja muotoa.

Tässä harjoituksessa olennaisinta on mielikuvituksen käyttäminen: Näköaistia ei voi hyödyntää, vaan on turvauduttava tuntoaistiin ja mielikuviin. Tarkoituksena ei ole arvata, mikä esine on, vaan tunnustelemalla yrittää saada siirretyksi saveen pinnan tekstuuria ja muotoa. Tunnusteltava esine ei saisi olla liian ilmeinen tai helposti tunnistettava, jotta harjoituksen tekijän omat mielikuvat esineestä eivät häiritsisi muodon siirtämistä saveen.

2. Abstraktin asian kuvaaminen kolmiulotteisesti

Savesta tehdään veistos käyttäen inspiraationa jotakin aineetonta asiaa, esimerkiksi:

- Ääni / musiikkikappale
- Maku
- Haju
- Tunne
- Jokin muu abstrakti käsite, esim. *aika, avaruus, omatunto jne.*

Harjoitus on tuttu itselleni plastisen sommittelun kurssilta, jossa lehtori Merja Vallius antoi tehtäväksi muovilla jostakin äänestä veistoksen. Luovuuden kannalta harjoituksen tarkoituksena on saada ohjattavat ymmärtämään, että asioiden kuvaamiseen ei ole yhtä oikeaa ratkaisua, vaan jokainen muodostaa oman käsityksensä. Veistoksista on tehtävä abstrakteja, koska niille ei ole konkreettista muotoa, joten tekijöillä ei ole paineita siitä, että veistoksen pitäisi olla tietyn näköinen.

Voidaan tehdä myös kuvallisena harjoituksena.

3. Abstraktin asian kuvaaminen kolmiulotteisesti II

Ohjaaja sanoo sanoja, jotka eivät tarkoita mitään, ohjattavat muodostavat savesta pienen veistoksen, joka voisi vastata sanaa. Psykologiassa käytetään esimerkkeinä sanoja "malumma" ja "kateke" tai "bouba" ja "kiki". Sanat eivät tarkoita mitään, mutta niiden soinnin perusteella voidaan saada mielikuvia kulmikkaista ja terävistä tai pyöreistä muodoista.

Esimerkkisanoja: *rakaka, boumze, viivia* ...

Harjoituksessa on sama idea kuin edellisessäkin. Myöskään tällä kertaa sanat eivät vastaa mitään konkreettista muotoa, jonka harjoituksen tekijä voi muovaila. Sanat eivät merkitse edes abstrakteja asioita. On ainoastaan kuulosteltava sanoja ja mietittävä, millaisia mielikuvia ne saavat aikaan.

4. Veistoksia tarinoista

Käytetään inspiraation lähteenä kansantaruja tai -tarinoita, kuten suomalaista Kalevalaa, kreikkalaista Odysseiaa, Pohjois-Amerikan intiaanien tarinoita jne. Veistokseen voi kuvata jonkin tarinan yksityiskohdan (sampo, sotkan muna, kannel jne.) Veistos voi olla myös abstrakti. Savesta voi tehdä myös kolmiulotteisen reliefin, jossa kuvaa jotakin valitun tarinan tapahtumaa.

Kokeilin tätä harjoitusta jo Kädentaidot ja tuotteistaminen kurssilla Suokadun palvelutalon keramiikkaryhmälle.

Tuolloin tarkoituksena oli tehdä niemenomaan reliefi vanhasta kansansadusta, jonka luin ryhmälle. Sadusta ryhmäläiset saivat hyviä ideoita ja virikkeitä savitöihinsä, eivätkä he pitäneet satuteemaa mitenkään lapsellisena, vaikka olivatkin iäkkäämpiä ihmisiä.

Voidaan tehdä myös kuvallisena harjoituksena.

5. Mukaelmia kuvanveistäjien teoksista

Ohjaaja jakaa ohjattaville kuvanveistäjien teosten nimiä. Nimien perusteella savesta muovallaan niitä kuvaavia veistoksia. Lopuksi katsotaan kuvista, millaisia alkuperäiset nimien takana olevat veistokset ovat. Valitut veistokset voivat olla tuntemattomampia, jotta ryhmäläisillä ei olisi valmiiksi mielikuvaa. Ohjaaja voi valita sellaisia teosten nimiä, joista ei voi päätellä suoraan veistoksen muotoa.

Kun veistokset ovat valmiita, voidaan niitä katsella ryhmässä ja huomata, kuinka samasta teemasta voi syntyä hyvin erilaisia lopputuloksia.

Tämä harjoitus tuli mieleeni selaillessani kuvia Suomalaisia pienoisveistoksia -teoksesta. Harjoituksen tarkoitus on teosten nimien avulla herättää mielikuvia ja inspiraatiota. Lopputuloksista voidaan myös ryhmässä tehdä havaintoja, esimerkiksi ovatko nimien perusteella tehdyt veistokset toisiaan muistuttavia vai hyvin erilaisia.

Tämän harjoituksen voi tehdä myös kuvallisena harjoituksena käyttäen eri kuvataiteilijoiden teosten nimiä.

6. Savilaatat pintastruktuurilla

Savesta muodostetaan esimerkiksi 15x15x2 cm:n suuruisia laattoja. Laattojen pintaan kaiverretaan muovailupuikoilla ja/tai sormin kuviota, joka voi olla mukaelma vaikkapa puun kaarnasta, kallion pinnasta tai kuplamuovista. Tämän harjoituksen virikkeenä on hyvä käyttää kuvia tai esineitä, joista saa ideoita pintastruktuurin muodostamiseen. Laattaan kaiverrettavan kuvion ei tarvitse toistaa alkuperäistä inspiraation lähdettä, vaikka se voikin olla tunnistettavissa.

Sain lehtori Merja Valliuksen plastisen sommittelun kurssitehtävistä idean tähän harjoitukseen.

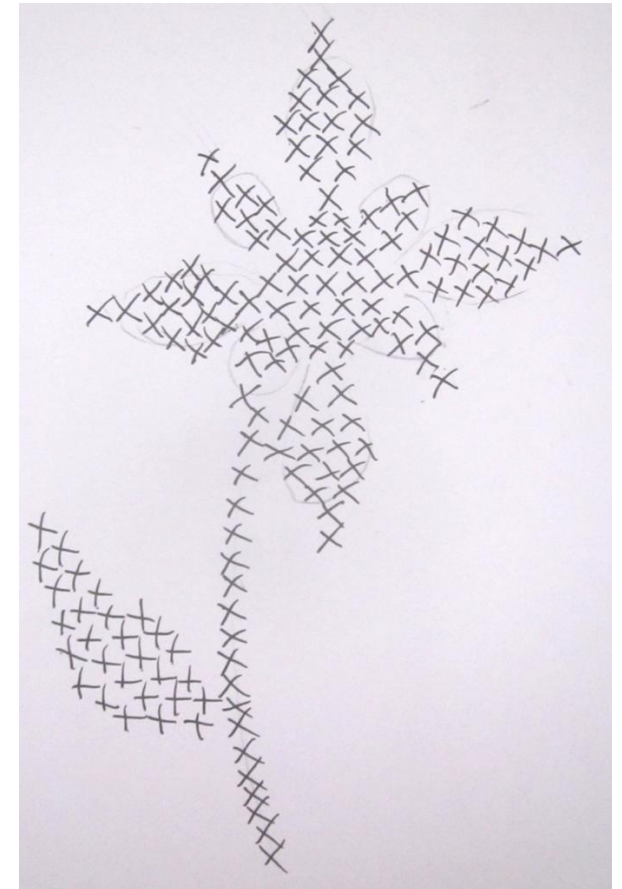
Ohjattaville voi tähdentää, ettei kuvion tarvitse olla täysin idean lähtökohdan kopio, vaan kuvioilla voi leikitellä esimerkiksi tehden ne herkemmin tai voimakkaammin, suurempana tai pienempänä.

3 Kuvallisen ilmaisuuden harjoituksia

1. Ristipistot

Muodostetaan kuviota piirtäen rasteilla, aivan kuin tehtäisiin ristipistotyötä, pieniä rakseja apuna käyttäen. Inspiraatiota voi halutessa katsoa ristipisto- tai kirjontaohjeista.

Ristipistotöiden käyttäminen luovuuden lähteenä tuli mieleeni siitä, että varsinkin joillekin vanhemmille ohjattaville ristipistotyöt voivat olla piirtämistä tai maalaamista tutumpia. Ristipistojen avulla kuvasta ei pysty tekemään kovin tarkkaa ja yksityiskohtaista, tämä voi vähentää paineita piirtämisessä ja maalaamisessa sellaisilla ihmisillä, jotka ovat tottuneet ajattelemaan, että hyvä piirros kuvaa kohdettaan valokuvan tarkasti.

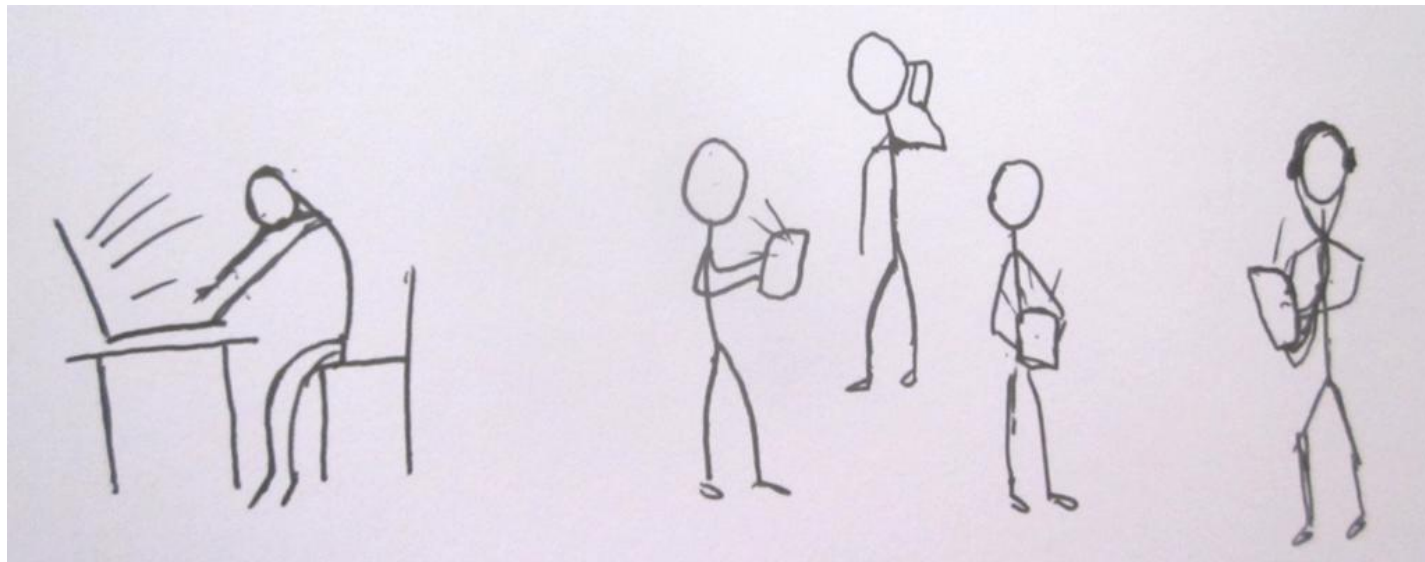

2. Luolamaalauksia nykypäivästä

Aluksi voidaan katsella kuvia luolamaalauksista. Mitä niissä on kuvattu? Millaisia "luolamaalauksia" saisi nykypäivän ihmisen elämästä? Mikä on tärkeää nykyihmiselle, millaisia töitä tehdään, millaista arki/juhla on jne. Saman harjoituksen voi tehdä myös esimerkiksi muinaisen Egyptin kuvien tyyllillä.

Tarkoituksena on piirtää yksinkertaisia "tikku-ukko"-hahmoja ja yksinkertaistaa. Voidaan piirtää paksuilla liiduilla tai hiilellä tai maalata isolla siveltimellä.

Tässäkin harjoituksessa on tavoitteena piirtää yksinkertaistaen ja ilman paineita siitä, että kuvan tarvitsee kuvata kohdetta tarkasti. Tekijä voi käyttää mielikuvitustaan ja huumoria kuvia tehdessään tai pohtia aihetta filosofisesti yhteiskunnalliselta kannalta.

3. Tuttu muoto eri tekniikoilla

Ohjattavat valitsevat jonkun suhteellisen yksinkertaisen asian, jota ovat tottuneet piirtämään ja joka on heille "helppo". Tätä kuviota piirretään sitten eri tyyleillä, kuten jyrkillä viivoilla, pisteillä, aaltoilevalla viivalla, "suttaamalla" jne. Harjoituksen voi tehdä myös siten, että käytetään saman asian kuvaamiseen taiteen eri tyylistä, kuten rokokoo, pointillismi, kubismi, pop-taide, minimalismi, graffititaidetta jne.

Tarkoituksena on saada uusia näkökulmia ja ideoita piirtämiseen eri tekniikoita ja tyyliä käyttäen. Tekijä voi poiketa tutusta ja totutusta tyylistään ja saada uusia oivalluksia.

4. Piirtäminen musiikin tahtiin

Ohjaaja valitsee rytmiltään ja tunnelmaltaan erilaisia musiikkikappaleita ja ohjattavat piirtävät musiikin aikaansaamien mielikuvien mukaan erilaisia muotoja, värejä, konkreettisia tapahtumia, esineitä tai asioita. Aluksi voi vaikka pistää silmät kiinni ja vain keskittyä musiikkiin, vasta sitten alkaa piirtämään. Kynä tai sivellin voi myös liikkua musiikin tahtiin silmät auki tai kiinni. Voidaan myös kokeilla piirtämistä ei-dominoivalla kädellä (eli oikeakätinen vasemmalla kädellä). Kuvat voivat ilmaista musiikin aikaansaamia mielikuvia tai musiikin rytmiä.

Erilaisia musiikkityylejä voi valita vaikkapa eri kulttuurien musiikista, kuten japanilaista, irlantilaista, espanjalaista, Pohjois-Amerikan intiaanien, tai afrikkalaista musiikkia. Eri kulttuurien musiikit voivat tuoda myös mielikuvia kulttuureihin liittyen.

Musiikin tahtiin piirtäminen on hyvin yleinen harjoitus, jota voidaan käyttää esimerkiksi terapeuttisessa tarkoituksessa. Luovuuden kannalta harjoituksen tarkoituksena on rentouttaa tekijä ja luoda hänelle virikkeitä ja mielikuvia kuvan tekemiseen. Voidaan tehdä myös savityöharjoituksena. Myös saven kanssa työskennellessä voi kokeilla muovailta silmät kiinni.

5. Inspiraatiota kuvista ja esineistä

Ohjaaja antaa piirtämisen virikkeeksi erilaisia esimerkiksi lehdestä leikattuja kuvia tai postikortteja. Kuvissa voi olla kasveja, mikroskooppikuvia, satelliittikuvia, kiviä, maisemia, eläimiä, arkkitehtuuria, koneita jne.

Esillä voi olla myös kankaita, kiviä, kasveja, juuria, kaarnaa, jne. Ohjattavat voivat valita itseään eniten kiinnostavat kuvat/esineet ja piirtää niiden antamien virikkeiden pohjalta.

Ryhmässä voidaan keskustella, miksi kukin valitsi juuri kyseiset kuvat/esineet.

Ohjaaja voi korostaa, ettei välttämättä tarvitse matkia täysin valitsemaansa aihetta, vaan ottaa siitä vain virikkeitä. Voidaan soveltaa myös savityöskentelyyn.

Carolyn Gendersin teoksessa *Sources of Inspiration* (2004) on runsaasti vinkkejä siihen, kuinka inspiraatiota keramiikan tekoon voi etsiä eri lähteistä. Samaan tapaan harrastajaryhmissä voidaan niin kuvalliseen ilmaisuun kuin savitöihinkin hakea virikkeitä erilaisista kuvista ja esineistä.

6. Kuvapinnan muodostaminen yhtä kuviota käyttäen

Ohjattava valitsee jonkin kuvion ja täyttää koko paperin kuviota käyttäen.

Kuviota voi sommitella eri asentoihin, limittäin, hieman päällekkäin tai riveihin.

Harjoituksessa voidaan kuvitella vaikka suunniteltavan verhokangasta, vuodevaatteita, mattoa tai pöytäliinaa.

Kuvioilla ja kuvapinnalla leikittely voi vapauttaa luovuutta. Yhtä yksinkertaista kuviota toistaen voidaan saada aikaan yllättäviä kokonaisuuksia.

LÄHTEET

GENDERS, Carolyn 2004. Sources of Inspiration: For Ceramics and the Applied Arts. Lontoo: A&C Black Publishers Limited.

NICOLAÏDES, Kimon. 2007 (1941). Piirustuskoulu. (Suom. Pekka Marjamäki) Helsinki: Pikkuhuopalahden Kustannusosakeyhtiö Opus.

VALLIUS, Merja 2014. Lehtori, keramiikka- ja lasimuotoilu. Plastisen sommittelun harjoituksia. [monisteet]. Kuopio: Savonia ammattikorkeakoulu.

Kuvat: Päivi Bruun, 2014